

Рескази

реџски

Екциџа: двојазична збирка раскази - избрани творби учеснички на литературниот конкурс за одбележување на 8-април, меѓународниот ден на ромите, во рамките на програмата "Применето образование за младите ромии"

Расказу^{геѡску}

“ДЕТСКИ РАСКАЗИ”

Едиција: Двојазична збирка раскази - избрани творби учеснички на литературниот конкурс за одбележување на 8-Април, Меѓународниот ден на Ромите, во рамките на програмата “Применето образование за младите Роми”

Автори: ученици од основните и средните училишта

За Македонски центар за меѓународна соработка

ИЗВРШЕН ДИРЕКТОР: Сашо Клековски

ОДГОВОРЕН СОРАБОТНИК: Нахида Зекирова

ЛЕКТОР: Даниел Медароски

АДРЕСА НА ИЗДАВАЧОТ

Македонски центар за меѓународна соработка
Ул. “Никола Парачунов” бб, п.фах 55, 1060 Скопје, Македонија
Тел. 02/3065-381; факс. 02/3065-298
e-mail: mcms@mcms.org.mk

ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН И ПЕЧАТ: ЗИП ЗАП, Скопје

ТИРАЖ: 1000 копии

Авторски права © за публикување на едицијата двојазична збирка раскази “Раскази”

Македонски центар за меѓународна соработка во соработка со Министерството за образование - Управа за развој и унапредување на образованието на јазиците на припадниците на заедниците.

Сите права се задржани. Репродуцирањето, копирањето или преводот на било кој дел од оваа публикација може да се изврши единствено под следните услови:

- со претходна дозвола од издавачот
- под услови изложени во продолжение

Авторските права на оваа публикација е заштитена од страна на Македонскиот центар за меѓународна соработка, во согласност со авторите.

За копирањето и за употреба во други публикации или пак за превод или адаптација, претходна дозвола треба да се обезбеди од издавачот или од авторите.

CIP - Каталогизација во публикација

Народна и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

821.163.3-32(082.2)

821(=214.58:497.7)-32(082.2)

ДЕТСКИ раскази. - Скопје : Македонски центар за меѓународна соработка,
2005. 112 стр. ; 20 см

ISBN 9989-102-1

COBISS.MK-ID 63285258

СОДРЖИНА

Предговор - - - - -	4
Творби од основните училишта - - - - -	6
Творби од средните училишта - - - - -	49

ПРЕДГОВОР

Секој има свој празник, свој голем ден, за Ромите тој ден е Осми април – Светскиот ден на Ромите. Зближувањето меѓу луѓето најдобро се забележува преку благородноста, преку доброто кое човекот го прави за другите луѓе, оттука произлегува и неговата големина.

Поаѓајќи од важните датуми кои им се случуваат на луѓето, *Министерството за образование и наука, Управата за развој и унапредување на образованието на јазиците на припадниците на заедниците, Бирото за развој на образованието, МЦМС и Институтот отворено општество* својот придонес во чувствувањето на овој значаен датум за Ромите го дадоа преку вклучување и на учениците од основното и средното образование во Република Македонија.

„Да бидеш Ром: дома, на училиште, во општеството“ и **„Ромите во 21 век: како живеат и како другите ги доживуваат“** беа темите на кои пишуваа учениците и каде што беа преточени креативниот дух, добрата мисла и искрениот збор. Искреноста, сочувството, желбата да му се помогне на другарот беа основните мотиви кои доминираа во творбите. Учениците со голема почит, топлина и човечност пишуваа за судбината на Ромите, се поистоветуваа со нив, се идентификуваа, се обидуваа да им помогнат. Во дел од творбите (а тоа го откривме преку разговорот со наградените) е отсликан реалниот, тежок живот со кој се соочуваат децата Роми. Премногу емоции беа испреплетени низ текстовите, на моменти се чувствуваше горчина во душата, но и искра надеж дека сепак нешто може да се промени, дека не е сè така црно. „Веселиот народ“, како што го нарекоа во свои творби некои ученици, треба да се интегрира во општеството, да ги сними тажните лица кои талкаат по улиците, несреќните деца кои милно гледаат и...

Навистина беше тешко да се избераат најдобрите затоа што сите беа добри. Она што го доживеа комисијата додека ги читаше текстовите и додека се обидуваше да ги одбере, условно кажано, најдобрите преку оваа книга ќе имаат можност да го доживеат повеќе луѓе. Имавме чест да бидеме дел од тимот кој работеше за овој ден на Ромите и чувствуваме долг кон сите деца дека навистина за нив секогаш треба да правиме најмногу што можеме.

Од жири комисијата

ANGLAL VAKERIBE

Saoren si olen phire bidžukija, phire bare divesa, baš o Roma odova dive si o Ohtoto April-Sumnaleskoro dive e Romengoro. Te avel pe popaše dži ko manuša šaj te dikhel pes numa andar o manušipe, andar o lačhipe savo manuš kerela ole baš o avera manuša, thaj akatar ikljovela oleskoro baripe.

Cidindoj kotar o divesa so si olen baro džanlipe save ovena e manušenge.

O Ministerstvo baš i Edukacija thaj Rodlipe, o Vastalipe baš o anglaldžaibe e edukacijakoro ko čhibja e džeenengere kotar o – khedinja, o Biro baš o anglalipe e edukacijakoro, MCMS thaj o Instituto phuterdo saositnipe, phiro dumo ko nišankeribe e akale diveske dine e leibethanesa e siklenca kotar i fundamni thaj maškaruni edukacija ki Republika Makedonija.

“Te ove Rom khere, ki siklama, ko saositnipe” thaj “O Roma ko 21 zamani sar dživdinena thaj sar o avera arakena olen”. Sine saoikeribe e hramovipaskoro upral o save hramoskerde o sikle thaj kote sine čhivdo olengoro kreativno dikhiba, lačo gindipe thaj čačutno vakeribe. O čačipe, ahaibe, mangin te del pe dumo amaleske sine funda ko saoikeribe save sine ko pobaro gendo ko hramone pharamica. O džene save line than ko konkursi bare pakjinasa, lače dikimnasa thaj manušipnasa hramoskerde baš i romani bah, ule jek olenca, gindinde sar ka ovel ola te oven roma, mangine te den olen dumo. Ko jek kotor kotar o hramone pharamica (thaj kodova arakjam ko lafi keribe e romane čhavenca) si vakerdo o čačutno-realno, pharo dživdipe savesa arakhena pes o romane čhave. Buteder hošipa sine khuvde ko hramovipa, ko dakikija ahajolas pes o pharipe ko vozi, numa thaj i skimtija kotar o gindipa ki palem diso šaj te ovel trampimo, ki nane sa odoborom kalo.

“O bahtale manuša“, sar so vakerena baš olenge ko phiro hramovipe disave sikle, si zaruri te integririzen pes ko saositnipe, te našalgjon o bibahtale muja so phirena kotar o drama, o bibahtale čhave saven si olen but lačo dikhibe thaj

Čhačipaske sine phare te alosaren pes o najšukar soske saoren sine lače. Odova so dživdiskeras i komisija dži kote drabardža o pharamica thaj dži kote kerelas šajdipe te alosarel, šarteske vakerdo, najšuže, andar akava lil ka ovel tumen šajdipe te dživdinen pobaro gendo e manušengoro. Sines amen pakjin te ovas kotor kotar o timi savo keras buti baš akava dive e Romengoro thaj haljovaja bordži karing o sa o čhave, so čačipaske olenge saikh si zaruri te keras najpobut so šaj te keras.

Kotar o džene so line than ki komisija

ТВОРБИ ОД
ОСНОВНИТЕ УЧИЛИШТА

Да се биде ром во домот, на училиште и во општеството

Ученик: Елена Велјановска VI-2 одделение
Ментор: Марија Варадинска
ОУ. "Св. Кирил и Методиј" - Скопје

Се возам во автобусот кој полека, но сигурно ме носи до мојот дом во Шуто Оризри. Рана пролет. Низ прозорецот го вдишувам свежиот воздух, а очите не можат да го впијат морето од зеленила насекаде околу мене. Оваа убавина сакам да ја задржам долго во себе, да ме потсетува на убавата природа што ја видов и доживеав еден априлски ден.

Моето име е Мухарем – Муки, дете од ромска националност на возраст од 12 години. Припаѓам на една мала општествена група која секојдневно се соочува со проблеми од економска природа, морална деградација, целосна отфрленост. Да ние сме маргиналици отфрлени од другите националности. Мојата кожа е црна, но погледите исполнети со презир или пак сожалување напластуваат поголеми црнила во мојата душа. Тажен сум. Во мислите се навраќам во минатото кога со татко ми собиравме дрва во Скопска Црна Гора. Едно зимско декемвриско утро тој почина. Судбината засекогаш нè раздвои. Светлата ѕвезда го изгуби сјајот и потемне. Не пуштив глас, ниту солза, а рикаше болката во мене. Ја поткаснав долната усна и се почувствував стар, иако имав само 8 години кога го кога го изгубив родителот. Собрав сили да ја тргнам црната и тешка завеса што ме покриваше и да зачекорам во новиот ден со надеж дека повторно ќе уживам во милувањето на сончевите зраци, во играта и песната со врсниците и покрај апсурдностите што ни ги носи животот.

Да ние сме народ кој ја сака играта и песната, талентирани сме и сакаме да ги забавуваме другите и во моменти кога тагата царува во нашето битие. Играта и песната се наше обележје, наша традиција.

Се враќам во сегашноста, а погледот ми се задржува на една прекрасна куќа свежо измалтерисана со розева фасада. Посакувам тоа да беше моја куќа.

По некое време автобусот застана и јас излегов.

По не-асфалтираната улица се упатив кон мојот дом. На чешмата ме причека мајка ми. Нејзиното лице ми се виде многу слабо и предвреме остарено. Таа е

вредна жена која секој ден продава алишта на една тезга на пазар. Мајка ми е моето сонце. Многу сум и благодарен што одам на училиште. Повеќето мои врсници ја немаат таа среќа да се образуваат, да станат идни достоини градители на општеството. Тие питачат, а луѓето се згрозуваат при секоја средба со нив. Мојата благородна мајка секојдневно со нејзината сува и црна рака се труди да го отргне сивилото што надвиснало над мојата глава. Па веќе реков – Сонцето, тоа е таа.

Сакам да се дружам со децата од другите националности, да си подадеме рака и да почувствуваме животниот импулс што тече низ нашите вени. Да го почувствуваме заедно топлото струење на крвта, незината боја е црвена кај сите нации. Посакувам насмевката да бид најубав украс на нежните детски лица без разлика на националната и религиозната припадност. Во моето срце носам огромен љубов за сите деца во светот, зарем има побогат од мене.

te ove ROM: kHERE,
ki sikLAMA ko saositNipe

Sikli: Elena Veljanovska VI-2 oddelenie

Sikavni: Marija Varadinska

Fundamni Sikavni: "Kiril em Metodij" - Skopje

† radav man ko Avtobusi savo hari po hari numa; čačhimaske indžarela man ko mlo kher ki kupatni Shuto Orizari. Angluno nilaj. Andar o dikhlo phurdav i šudri strafin, a o jakha našti te šučaren o baro gendo e vunatonendar pe sa e riga trujal mande. Akava šuzhipe mangav te ačavav ole lungo ane mande, te del man godi ki lači prakrita so dikljum thaj dživdiskerum ola jekh dive e štarto masekeskoro.

Moro anav italo Muharem-Muki, čhavo kotar o romano minoriteti baro dešuduj berš. Avava katar i jekh tikni saositnikani kupa savi kotar o dive ko dive arakehela pe bare pharipnaja kotar o ekonomikano darhi, etičko xarnjaripe, saosutno čhudipe. Va, amen sijam najtelune, čhitle javere minoritetiendar. Mli morči itali kali, numa o dhik-ibe pherdo e bangimaja ja palem bezehimnaja kerena pobaro kaipe ko miro vozi. Me sijum bilošalo. Irinava mi godi ko nakhlo vakti kana me dadeja kidaja sine o kašta ki Skopsko Kali Ummal. Jekh javin ko dešudujto maseko jevende vov nakhlja i dunja-ja. I bah ulavdža amen sa e vakceske. I rošali čerhen našalda pli jak, kalili. Na muktijum avazi, ni asvin, pe mande sine bari dukh. Haljum mo teluno voš thaj havdiljum man phuro uzal o odova ki sa man ohto berš kana miro dat nakhlja i dunja-ja. Khidingjum

Zoraripe te crdav kalji thaj phari učhain so učharda man em te dav phiro ko nevo dive e adžarimnaja kaj palem ka dhivdinav ko shukaripe ande khameskere stre-finja, ko khelibe thaj giljavipe mire bershengere amalencar em uzal o pharipe so anola amenge o dhivdipe. Va, amen sijam džijani so mangjol o khelibe thaj giljavipe, phirne sijam em mangaja te keras te ovel lache averenge em kana o bibahtalipe si upral amaro vozi.

Khelibe thaj giljavipe itale amoro džanglape, amaro ičharibe.

Irinava man ko avzjesutnipe, o dikhlipe ačhola mange ko jekh but shuzho kher akana makhlo khereskoro muj. Mangav odova te ovel miro kher. Phalal o disavo vakti o Avtobusi ačhilo thaj me ikljiljum. Andar o bikerdo drom karing miro kher. Ko

than kotar laja o phani ashudžarda man mli daj. Olakoro muj dikhlja pe mange but bizardo thaj anglal o vakti phurjardo. Oj tali bučarni đhuvli savi kotar o dive ko dive bičhinol šheja ki jekh tezga ko khurko. Meri mi daj si miro kham. But sijum ašhakerdo olake so džava ki siklama. Pobuter mere beršengere čhavore nae olen bah te siklon, te oven avutne vazdle šhereskere manusha so ka keren buti te lačaren o hali ko saositnipe. Ola mangena, numa o manuša dzhungana kana ka arakhen pe olenca. Meri lači daj kotar o dive ko dive shuke thaj kale vastenca šhajdisarol te crdol pe o khalipe so buvljilo upral miro šero. Jekh drom vakerđum – O kham, oj tali.

Mangav te ovav amal e čhavencar katar o javer minoritetija, te da jekh jekheseva thaj te haljova o dzhivdimaskoro zoraripe so thavdela andar o amaro badani. Te haljova jeka jekh o tato phurdipe e rateso, ov talo lolo ko sa o manusha.

Mangav o asavipe te ovel najlacho lačaribe ko mangle čhavrikane muja bizo ulavipe kotar o dzhijaneskoro thaj pakjaimnaskoro darhi. Ko miro ilo phiravav bari mangin bash o čhave ko sasto sumnal, i si li pobarvalo mandar?

ДА БИДЕШ РОМ ДОМА, ВО УЧИЛИШТЕТО И ВО ОПШТЕСТВОТО

Ученик: Рената Јовановска VIII-А одделение
Ментор: Снежана Ивановска
ОУ „Христијан Тодоровски-Карпош“ - Куманово

Се раѓа нов ден. Во својата колевка се крие малото, сјајно сонце, кое помалку се назира од зад планинските постели. Сонцето, така блескаво, со мали чекори се искачува на самиот врв и со своите продорни зраци коишто лесно навлегуваат преку утрото, веќе навлегло во мојот и не толку убав дом.

Ги подигам клепките, очите се движат брзо, а широката насмевка на лицето исчезнува. Белата кула на надеж се облеа во црна боја, а нејзините цврсти темели се урнаа за миг. Ох, сè било сон, и големиот дом, и раскошната градина, и топлото лепче, сè... Фрлив поглед кон прозорецот којшто го осветлуваше поголемиот дел од собата.

– Зарем повторно доцнам? Набрзина ја земам искинатата чанта, лесна заради малиот број тетратки собрани во неа и трчајќи, се упатив кон училиштето. По патот се обидувам да ги исправам од спиење истутканите алишта и да ја доведам во ред неправилната местоположба на неколкуте влакна од долгата костенлива коса. Длабоко вдишувам и еве ме на вратата на мојата училница. Влегувам смилено, со чекори бавни онолку колку и брзината на отчукувањето на немирното срце. Што повеќе забрзувам со чекорите, чинам, толку подалеку сум од целта. Патот до моето место во училницата пропратен со иронични зборови и скриени потсмевии е потежок од сиот мој сиромашки живот. Се сместувам на моето столче, а лошите зборови сè уште ми одсвонуваат во мислите, занемарувајќи го мојот труд брзо да бидат заборавени. На своето столче останувам сè до крајот на последниот час. Немам потреба да се преместам од овој мал дел од училницата исполнета со многу мои врсници, од кои на прсти може да се избројат оние кои во текот на денот разменуваат неколку збора со мене, бидејќи другари тука немам. Далечна сум им и на оние со кои понекогаш разговарам, но јас нив ги чувствувам толку блиски по само еден единствен изговорен збор. Тој збор за мене е како оаза во најголемата пустина, иако знам дека за нив е само зрно песок во истата. Кога ја слушам музиката на училишното свонче коешто го означува крајот на

денешниот училиштен ден, во мене се јавува пријатно чувство на задоволство што повторно ќе сум заедно со моите вистински другари. Сакајќи што поскоро да ја напуштам училишната зграда, се пробивам низ толпата во којашто никој не ме забележува и се упатувам кон мојот мал дом невидлив од „палатите“ на моите соседи. По завршениот мал оброк, а за мене главен ручек, го продолжувам своето секојдневно патување со мојата дружина. Највесели се оние мигови од денот коишто се богати со игра и смеа. Ех, да можев така да се дружам со моите соученици, толку брзо со нив да ми минуваат минутите како сега, кога, ете, чинам само што се сретнав со другарите, а небото веќе ја беше спуштило темната завеса.

Бесконечното небо, исполнето со малите блескави ѕвездички, на дланка ни го прикажува светот и милијардите луѓе како дел од него. Да земеме и ние пример од сјајните ѕвезди, да бидеме како нив, кои ги восхитуваат сите луѓе, не разликувајќи ни боја, ни раса, ни богатство, а се создале и постојат само за нас. Да се дружиме и ние и да докажеме дека за сите постои само едно небо под кое умееме да се радуваме заедно.

te ove ROM: kHERE,
ki sikLAMA ko saositNipe

Sikli: Renata Jovanovska

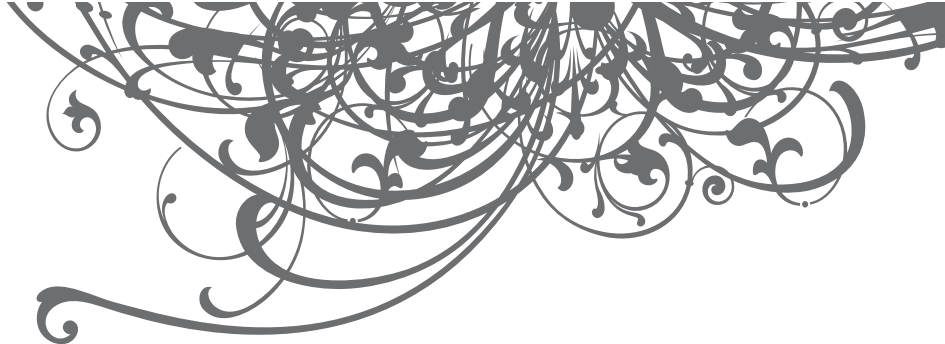
Sikavni: Snežana Ivanovska

F. S. "Hristijan Todorovski Karpoš" - Kumanovo

Bijandžovela o nevo dive. Ki pli kuna garavela o tikno, phabardo kham, savo pohari dikljola pe palal i veshakeri buvljardi. O kham, agehar phabardo, e tikne phirenca ikljola upre ko najučo agor, em ple xivarde strafinenca-zrakenenca save lokheste dena andar o dikhlo biarakhlo bizo nisavo sadikhlo kotor, mange vakerela kaj i javin doresli ko mlo na odoborom šukar than dživdimaske.

Vazdav me phova, o jakha džana siga, a buvlo asavipe ko muj nashalgjola. I parni kula e adžarimaskeri čhordili ki kali bojava, a olakere zurale funde pele ki daki-ka. Of sa sine suno, em o baro than e dzhivdimaske, em i barvali baščava, em o tato maroro, Sa

Chivgjum dikhibe karing o dhiklo savo dhela rosharipe ko pobaro kotor ki besharni. Palem li ačhilem palal? Sigate lava i pharavdi čantax. lokhi, soske andre si tikno gendo e lilengoro, thaj prastanindoj džava karing i siklama. Drumal dikhava te šaj te lačharav, kotar o suno nalačharde o shehija, thaj te anzarav sar so si zaruri o nekobor thava katar ko mle lungone bala. Hor phurdav thaj avilem ko vudar katar i meri siklama. Dava andre, phirava pohari odoborka sigate čhalavela mlo dzhivdoro liloro. So pobut sigjarav phirimasa, gindinava odoborka sijum podur kotar i mli resarin. O drumo dži ko mlo than ki siklama džala ko jek e džungale vakerimnaja, thaj garvde asamnaja savo si popharo kotar o mlo saosutno čhororo dživdipe. Bešava ki mli bešlji-stolica, numa o džungalo vakeribe phanda čhalavela mange ki mli ginda, bisterindoj mlo mangipe sigate te oven bistarde. Ki mli beshin ačhovava sa džiko agor e palune sahaceskoro. Nane zaruri te cidav man kotar o akava mlo tikno bati kotor e siklamakoro, savo talo pherdo but e dženenca so tale jek e mere beršencar savendar ko naja šaj te genen pe odola so ko nakhibe e diveskoro ka keren nekobor lafija mancar. Sostar amala kote nae man? Dur sijum odolenge savenca kaj drom kerava lafi, numa me ahajava o len odobor paše numa palal o jekh, jekhutno vakerdo lafi. Odova lafi mange talo sar i oaza ko najbaro čučo than,

uzal o džanlipa kaj odova o lenge talo numa kućin e poshijakoro ano odova. Kana ka shunav o bašalaibe kotar o siklamakoro bašalno, zvono savo nišan kerela o agorkeribe e adživesutne divesoro, ane mande avela šuzho haćaripe, hacharipe kaj pherdol mo dži sostar palem ka ovav mle ćaćutne amalenca. Mangindor so posiga te ikljav kotar i siklama ispidava man uzi kupa ani savi koni ni dikol man em džava karing miro tikno kher savo nidikljol kotar o “Palate“ e mere pashalutnendar-komšendar. Palal ko agorkeribe e mere tikne hamnaskoro, savo baš mange talo šerutno haibe, džava ponadaring mire saikh divesere dromesa karing mere amala, Majlošale tale akala dakikja e diveskere, barvale e khelibaja, asamnaja. Eh, te šaj agjehar te kerav amalipe e ćhavenca ki siklama, o lenca agjehar sigate te nakhen mange o dakikija sar akana, kana gindinava , numa akana resljem man me amalencar, numa o del ake sine mukhli kali podzha-zavesa.. O biagordo del pherdo e tikne phabarde ćherhenjenca ko vas sikavena amenge o sumnal thaj i milijarda manuša sar oleskoro bati. Te las amen misal kotar o phabarde ćherhenja te ovas sar ola, save lošarena sa e manušen, bizo te keras ulavibe upral I farba, rasa, barvalipa, a si kerde thaj dživdine-na uzi amenge. Te ova jek em amen em te sikava kaj bash e saoren i si numa jekh devel telal o savo džanaja jekajek te lošavzas amen.

Како е да се Биде дете ром со животен сон

Ученик: Кирил Спасевски V одделение
Ментор: Љупчо Филиповски
ОУ „Ванчо Прке” - Делчево

Моето име е Алил. Јас имам 12 години. Одам на училиште, за разлика од другите деца од моето семејство. Имам 3 сестри и сите се мажени, иако најстарата има 17 години. Најмалата Гултена се омажи во богата фамилија и постојано ни дава пари, ни купува алишта и ни помага да издржиме во овие тешки денови. Не оди веќе на училиште, очекува бебе. Ќе бидам вујко и многу се радувам за тоа. Имам и 2 браќа близнаци. Сè уште се мали за да одат на училиште, па мајка ми ги чува кога јас сум на училиште, а кога се враќам, ги чувам јас, а мајка ми оди да работи. Што работи, ќе прашате? Ги прашува домаќинките на убавите куќи дали им треба помош, да исчисти нешто, да испере тепих и прозорци. Понекогаш има добри луѓе кои ѝ даваат јадење и зимница без да им помогне со работа. Многу ја сакам мајка ми и многу ми е тешко кога ја гледам колку е изморена. Мајка ми е млада жена и има само 32 години, а изгледа како да има 45 години. Татко ми е мнгу убав, млад и трудољубив човек. Знае да свира на повеќе инструменти, а тоа го научил од дедо ми. Сакаат и јас да научам да свирам, ама јас имам сон. Кога има свадба, татко ми го викаат да свира и тогаш дома сме весели, тато ќе донесе пари, а мама ќе ми купи нова тетратка и книга.

Живееме во мала куќа направена од картон, штици и ламарина. Ладно е кога е зима. Се бањаме во корито, а тоалет имаме во дворот. Многу сме сиромашни и мајка ми постојано се моли да не се разболиме, оти од каде ќе најдеме пари за лекови?

Затоа јас ќе УЧАМ и ќе дадам сè од себе за да успеам. Ќе станам лекар, можеби е детски сон, ама верувајте, ќе успеам! Мал сум и не се разбирам во значењето на зборови како што се стипендија, но знам дека тоа значи некој да ти помогне со пари за да учиш.

Ќе успеам!

SAR TALO te OVE ROM: KHERE,
ki SIKLAMA ko SAOSITNIPE

Sikli: Spaseski Kiril

Siklo: Lupčo Filipovski

Fundamni Sikavni: "Vančo Prke" 5-4 - Delčevo

Moro anav italo Alil, Man i siman dešuduj berš. Đava ki siklama sosa ulavava man kotar o avera čhave kotar o moro kher. I si man trin phenja save tale prandime uzal o odova kaj i najpurani i si ola dešefta berš. I najtikni Guljtена prandisaljili pe ko barvale manuša thaj kotar o dive ko dive dela amen love, khinela amenge šeja thaj dela amen dumo te nakha ko akhala phare divesa. Ni džal maj ki sikljovni, asudžarol tikno. Ka ovav dajo thaj but sijum lošalo odoleske. I si man duj phrala. Panda tale tikne ki te džhan ki siklama, odoleske arakhela len meri daj, kana me sem ki sikljovni, kana irinava man arakhava len me, a meri daj džhala ki buti So kerela buti ka phučen?! Phučela e kherutne romnjen ko olengere šuže khera I si li olenge zaruri dumo. te kosen dis, ja te thoven o parinda thaj o dikhle. Kaj drom si šukar manuša so dena ola haibe thaj o jevenluko bizo te kerel o lende disavi buti. Me but mangava mere me daja thaj but italo mange phare kana dikhava khibor thali čhindi. Meri mi daj i si terni dzhuvli dzhej sava si ola trijanduduj berš, a ka vakeren olake ki si ola sarandu pandž bersh. Miro mo dat talo but šužo terno thaj bukjarno manush. Džanola te bashalol ko pobuter instrumentia, thaj odova sikljilo kotar o miro papo. Mangava em me da te sikljovav te bashalav, numa man i si man suno. Kana si bijav, mere me dade akharen o le te bašalol thaj ki odoja dakika khere sijam lošale, o dade ka anol love! A meri mi daj ka kinel mange nevo lil hramovibase thaj drabaribase. Amen dživdinaja ko thikno kher kherdo kotar o kartonija, phalja thaj pleko.

Shudro italo kana si jeven.

Amen thovaja amen ki balani a o khandino i si amen avrijal thar o kher..... Amen sijam but čhorore thaj meri mi daj kotar o dive ko dive vazdela pe vasta e devleske te na navajova, soske? kaj amen love e drabenge?. Odoloske me ka SIKLJOVAV thaj ka dav sa mandar te kamjakerav. Ka ovav sastarno, šaj akava talo čhavrikano suno, numa pakjan man, ka perel mange!

Tikno sijum thaj na haljovava man kotar o džanlipa e lafiengoro sar stipendija, numa džanava kaj odova i si ole džanlipa kaj jek te del tuke dumo e lovenca ki te sikljove.

Ka kamjakerav !

Да бидеш ром дома, во училиштето и во општеството

Ученик: Елена Накова VII-4
Ментор: Миле Младеновиќ
ОУ „Димитар Влахов,, - Штип

Се викам Рамче, а сите ме викаат Џамче. Зошто? Затоа што повеќе сум гол, отколку што сум облечен. Живеам во куќа, поточно колиба, направена од картон, живи цигли и плех. Таа е како стар чадор – кога врне од секаде тече. Куќата ми е 20 квадрати и во неа живееме јас, мама, тато, баба, дедо, моите два брата и сестра ми. Сите спиеме на земја, само мојата сестра Перихан спие во кревет, таа е неподвижна, така се родила – вели мама. Неа најмногу ја сакам.

Од сите, само јас одам на училиште и сум многу слаб ученик, едвај знам да читам и да пишувам. Зошто е тоа така, има многу причини, прво – немам книги, второ – не учам дома затоа што по цел ден собирам старо железо и хартија за да се прехранеме.

Имам една тајна – во земја закопав тегла и во неа чувам пари. Сакам да собирам многу за да ѝ купам инвалидска количка на мојата сестричка. Вие сигурно мислите дека мене ми е тешко, да, но има и добри и убави мигови во мојот живот. Навечер во нашата куќа е многу весело, а посебно кога мама ќе дојде од чистење од кај сосетката и секогаш носи колачиња. Тогаш сите пееме и тропаме на сè што ќе ни дојде до рака. Кога ми беше најтешко? Кога отидов еден ден со мама да чистиме во една куќа, внатре беше како во бајка, имаше сè. Ме обвинија дека сум го расипал компјутерот, а јас само го гледав, не го ни допрев. За казна, мама мораше да чисти недела дена без пари, а јас да ги исцепам дрвата. Цепев и плачев, нема правда, нели.

На училиште ми е супер, децата ме сакаат, ми купуваат понекогаш сендвич, а јас им пеам ми ги развеселувам. Кога ми беше роденден, ми купија панталони, ги почастив со моите солзи коишто за првпат беа радосници. Сите наставници ме сакаат, тие се добри кон мене, само понекогаш се лутат кога немам домашно. По осмо одделение, навистина не знам што ќе работам. Сакам да бидам молер и сè да обелеам во градот, па и јас да бидам бел. Некогаш ми се чини дека луѓето не ме сакаат оти сум

црн. Ама што да правам, баба вели дека нашиот бог е црн и дека не треба да се срамам од тоа. Кога сум на улица, некои се вртат и ме гледаат и што да видат: малку сум подебел од костур, со стари, но сепак чисти алишта и две различни патики, имам црна коса и црни очи кои секогаш ми се влажни, па често децата ме прашуваат зошто плачам. Никој не знае дека во моите очи се крие чуден свет. На раката носам амајлија, баба ми вели дека е за уроци. Какви уроци може мене да ме фатат, па може ли полошо да ми биде? Ама сепак сум среќен и весел, го сакам животот, лудо.

А, да, еднаш бев и гостин на радио „Череење,, на нашето ромско радио. Учествував во една емисија за млади таленти, испеав една песна. Уредникот ништо не ми рече, само долго после си ги бришеше солзите. Освоив прва награда, добив два пакета сок и едно чоколадо. Таа вечер дома беше лудо и незаборавно. Досега ја имам прочитано само книгата „Белото Циганче,, и многу ми се допадна. Баба Мулон е сличен на мојот дедо, тој кога бил млад плетел кошници и продавал вретена. Вели дека тогаш господ одел по земјата, имало пари и убаво се живеело, луѓето биле подарожливи и не гледале со презир кон Ромите, денес не е така. На нас гледаат како на чума. Каде и да влезеш, веднаш ти даваат знак дека си непосакуван.

Јас не се согласувам со дедо ми. Мене ми е добро и убаво, децата од одделението ме почитуваат, наставниците исто така. За нивната добрина им ветив дека кога ќе бидам молер, на сите ќе им ги обелеам собите бесплатно. Јас се расприкажував, немам веќе време, морам да собирам хартија.

Јас сум Рамче, односно Џамче, низ моето џамче го гледам сонцето на мојата светла иднина.

te ove ROM: kHERE, ki sikLAMA ko saositNipe

Sikli: Nakova Elena
Siklo: Mladenovich Mile
F.S "Dimitar Vlahov" - Štip

Me akharava man Ramče numa saoren akharena man Džamče-dhiklji. Soske? Odoleske so pobut sijum nango se urjavdo. Dživdinava ko kher majčače ko kheroro kerdo kotar o kartonia, dzhivde kerpičija thaj pleko. Ov talo sar purano brišendeskoro arakhlo, kana dela brišin, thavdel kotar o but thana. Kher i si ole Biš kvadratia thaj olende dživdinaja: me, mli daj, mlo dat, mli phuri daj mlo papo, mle duj phrala thaj mli phen. Sarinen sovaja ki phuv, numa mli phen Perikan sovela ko sovljardo oj nashti te phirol, agjehar biljandilji, vačarol mli daj. La najbut mangav ola saorendar, numa me džava ki siklama em sijum but bizoralo ko drabaribe thaj ko hramovibe. Sostar i si odova adžehar i si but karane: majanglal naje man lila, dujto na sikljovava khere, odoleske so sasto dive khedava phurano sastr thaj lila ki te šaj te ovel amen haibe. Si man jek garavipe. ki phuv pharoskeram jek šej em oleste andre garavava o love. Mangava te kherav but ki te khinav mere phenjake bešlji bash o manusha so našti te phiren. Tumen gindinena kaj mange italo but pharo, va, numa si em lače bukja ko moro dzhivdipe. Irat amaro kher talo but lošalo, a pobut kana mli daj ka avol kotar o šulaiba ki amari pašikani thaj vazda anol amenge o gudle. Togani sarinen giljavaja em maraja ko sa so ka avel amen džhi ko va. Kana sine mange najpare? Kana geljum jek dive me dajaja te šulava ko jekh kher, andre sine sar ki pharamiçi, sine sa. Čhivde dosh pe mande kaj rumingjum o lengoro kompju-teri, me numa dikhav sine ole, ni na dolgjum ole. Baš odoleske mli daj sine zaruri te šulavol olende jekh kurko bizo love, a me te činav o kašta. Čhinas em rovavas, nane čačipe, nali.

Ki siklama italo mange but laches, o chave mangena man, kaj drom kinena mange diso haibe, a me giljavav o lenge thaj lošavava olen. Kana sine mange bijando dive kinde mange pantulave, me olenge dijum mire me asva save angluno drom sine lošale.

Sa o sikavne mangena man, ola tale but lače mancar, numa kaj drom si holjame pe mande kana nae man i kherutni bukji. Kana ka agor kerav i fundamni sikla-

ma čače na djanava so ka kherav buti. Mangava te ovav manush so makla o khera, thaj te pharnjarav sa ki dis, em me da ka ovav pharno. Po kaj drom avela mange ki godi kaj o manuša namangena man soske sijum kalo. Numa so te kerav mli phuri daj vačarol mange kaj amaro dhevel talo kalo thaj nane so te ladžav kotar o odova. Kana sijum avri disave irinena pes em dikhena man, em so ka dikhen. Hari sijum pothulo kotar o kokalo, e phurane šehjenca save si bimelale thaj jek aver, jek aver patika si man kale bala thaj kale jakha save saikh si phanjale, pobut drom o čhave phučena man soske rovava. Nijek na dzhanola kaj ko mere jakha garavela pe averčando sumnal. Ko mo vas phiravava hajmalija, mli phuri dhaj phenela kaj si bash o kerimatar. Savo kerdipe shaj man te dolol man, akalestar šaj li te ovel mange pobilache. Numa palem sem loshalo thaj bahtalo, mangava o dživdipe delikaneste. Va, jekh drom sijum sine misafiri ko radio “Čerenja“, ko amaro romano radio. Sijum sine ki jekh emisija bash o terne talentija, gilavgjum jek gilji. O šerutno khanči ni vačarda mange, numa lungo palal o odova kosela sine ple asve. Ljeljum angluno than, ljeljum duj palete piimaske thaj jekh gudlimatar. Odoja rat khere sine dilikano thaj bibisterdo. Dži akana drabargjum numa o lil “Pharno Rom“ thaj but avilo mange lache. O papo Mulon si jekh sar moro papo, ov kana sine terno kerela sine siva – košnici thaj biknela sine kaklje-vretena. Vačarol kaj togani o devel phirol sine ki phuv, sine love thaj shukar dzhivdinela pe, o manusha dena sine pobut em nadikhena sine avere jakhenca e Romen, avdive nae adžehar. Pe amende dičen sar ko nasvale. Kote te de sikavena tuke ki nasjan mišto avilo.

Me na gindinava sar mlo papo. Mange talo šukar thaj lače, o čhave kotar i siklama kerena mange pakjin, o sikavne agjehar. Bash o lengoro lačhipe dijum o lenge lafi kaj kana ka ovav maklo, saorenge ka pharanjarav o lenge o khera bi lovengo. Me but lijum te kerav lafi, nae man pobut vakti, si zaruri te džav te khedav o lila.

Me sijum Ramče agjehare čhingadlo Džhamče-diklo, andar mlo džamče-diklo dikhava o kham e mle rošakere avutnipaske.

Да бидеш ром дома, во училиштето и во општеството

Ученик: Зејнеп Емурлаи
Ментор: Бранкица Бојаџиевска
ОУ „Гоце Делчев,, V-2 одделение, Тетово

О ткако постои светот, како што ми раскажуваат моите родители, а и од многуте раскази што сум ги читала, постојат различни народи кои со себе носат многу обичаи, верска ориентација, јазик. Според тоа, целиот свет е создаден од различни луѓе кои живеат во различни држави, но и во истата држава, низ целиот свет, живеат различни нации коишто меѓусебно се дружат, зборуваат со еден заеднички јазик со кој можат меѓусебно да се разбираат. Тие работат во исти фабрики, соседи се во иста улица, одат во исти кафеани, децата им одат во исти училишта, така што тие меѓусебно се дружат и во тој поглед нема некој посебен проблем. За да може да се разбере колку тие во сопствени простории посебно се изразуваат, тие имаат и сопствен и посебен јазик. Така:

1. Дома. Секоја нација во сопствениот дом употребува свој мајчин јазик. Во зависност од местото и положбата, во секоја општествена заедница има свое место и развиени скали на материјалните добра – богати и сиромаси. Поради недоволното образовно ниво, Ромот во својот дом не може да дојде до поголем израз на сопственото влијание врз околината за разлика од некоја друга нација којашто претставува поголем број луѓе во една држава и која, се разбира, е побогата и има своја историја во минато-то и свој јазик. Меѓутоа, во последно време и Ромот чувствува благодет во својот дом затоа што гледајќи ги како живеат другите народи, се обидува и тој да создаде свое парче на домот каде што ќе се чувствува како човек како и другите народи;

2. Во училиштето. Тргувајќи од горното, создавањето предуслови за подобар живот е од исклучителна важност, какви ќе бидат условите и можностите за да се чувствува својата среќа уште во раното детство, а посебно припремите за поаѓањето на школо. Лично и јас сум имала таква можност да ја поминам мојата предучилишна возраст многу посреќно за разлика од моите врсници. Моите предуслови биле далеку побогати, имајќи го предвид тоа дека моите дедо, баба и родители создале услови да го минам моето детство во среќа и радост. Моите родители имале

материјални можности да ме пратат во градинка каде што до предучилишната возраст стекнав многу знаења од тоа што ме учеле моите учителки и воспитувачки во градинката. Притоа, многу предучилишни знења стекнав од моите родители дома, читајќи разни весници и списанија коишто ги поседуваа моите родители и гледајќи програми на ТВ. Јас, за разлика од моите врсници Роми, имам сопствена куќа, сопствена посебна соба, сопствен телевизор, сопствен компјутер, сопствена полица со книги, така што ми е далеку полесно да ја совладам училишната материја, како и други знаења што ми се даваат од можностите каде што живеам и учам. Секако дека има и одредени пречки на патот до знаењето што го добивам од моето училиште. Учењето на сопствен мајчин јазик секако би создало далеку поповолни услови за себеизразување како што го прават тоа моите другари и пријателки – ученици од македонската народност. Јас морам да вложам далеку поголеми напори ако сакам да ја совладам училишната материја, за разлика од моите другарки. Но, тоа не претставува некоја пречка. Ако се сака, сето тоа може да се постигне, дури и да има време и за други ученички активности и игри. Мене тоа не ми претставува некоја посебна тешкотија, затоа што во мојот дом имам високообразовани луѓе, за разлика од другите Ромчиња кои не само што се сиромашни, туку и нивните родители се на ниско образовно ниво. Сето тоа претставува голем хендикеп на поголем број деца Роми, кои, иако успеале да се запишат на училиште, што е голема среќа, сепак поголем број од нив не дочекуваат да го завршат основното, а помалку средното образование;

3. Општеството. Од сето гореискажано, јасно може да се види дека не може да се очекуваат некои поповолни движења за местото и улогата на Ромот во општеството отколку да останат на последно место од своето влијание врз општеството. Ромскиот човек, за разлика од другите народи во нашата држава, е премногу сиромав: тие ретко имаат сопствени куќи, поголемиот дел од нив живеат во ниски куќарки без голема хигиена, додека поголемиот дел го немаат и тоа, па живеат во

импровизирани куќи, шатори или со цела фамилија се шетаат од еден во друг град. Најголем процент, колку што се без школо, толку се и без работа, па како ќе опстанат во едно општество кога секојдневно тие се борат за корка леб? Познавам многу деца на моја возраст кои не можеле да се запишат на училиште или ако биле запишани, тие го напуштиле училиштето, а знам дека има многу од нив природно надарени. Често пати во контакт со нив дури и со плачење укажувале со нивното неодење на училиште и тоа заради неможноста да купат училишни книги, тетратки и моливи. Знаам дека со болка зборуваат дека тоа што питале, по патот родителите им го одземале секој денар за нивните потреби, а ученикот не можел да купи ниту една тетратка за да појде на училиште. Родителите не можеле ништо да купат за своите деца, да платат за децата во градинка, а посебно да подготват училиштен прибор за да го испратат своето дете на училиште. Сум слушала разговори од моите родители како родителите од другите сиромашни деца укажувале дека и тие сакале да бидат среќни, кога би го чуле првото свонче за своето чедо во прво одделение. Но, ете, секое дете, за жал, ја нема таа среќа. Можеби еден ден и таа среќа ќе се насмевне, но да не се чека долго време. Тука сигурно голема улога би требало да има целата општествена заедница, посебно градинките, предучилишните установи, училиштата, а особено педагозите кои би требало да помогнат овој детски плач да се претвори во среќно детство. Еден ден се надевам дека тоа ќе се оствари. Би сакала да го дочекам тоа.

te ove ROM: kHERE, ki sikLAMA ko SAOSITNIPE

Sikli: Zejnep Emurlai
Sikavni: Brankica Bojadžijevska
F.S "Goce Delčev"- Tetovo

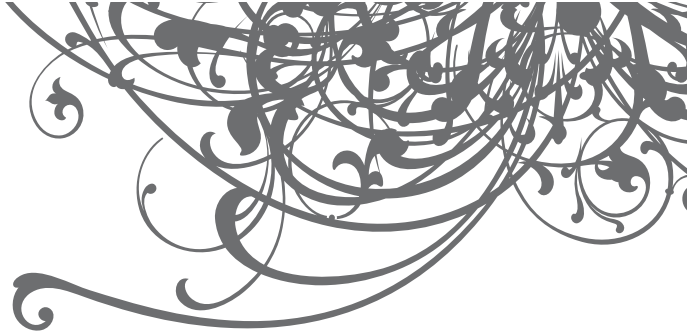
Mar so kherdilo o Sumnal, sar so vakherena mange mi daj em mo dat, thaj katar o buteder pharamiča so drabargjuma o len, i si averčande džijaniya save pesa ingarena but adetija, pakjimaskoro drom, čhip. Uzal o odova sasto sumnal si kerdo kotar o averchande manusha save dživdinena ko avera raštre, muma em ki jekh raštra andar o sasto sumnal dživdinena averčande minoritetija save kerena amalipe maškar peste, vakherena jek jekutni chip pe savi šaj te haljovent pe. Ola kerena buti jekhe bukjate, paš paše si ko jek drom, džana ki jekh khapli, o lengere čhave dzhana ki jek sikljovni adžehar so ola maškar peste kerena amalipe thaj ko akava dhikibe nae disavo aver bizoahaibe ki te šaj te haljovent pes kobor odola ki pere thana averčandeste sikavena pe, o len i si o len thaj o lengeri korkorutni čhip. Agjehar:

1-Khere

Sa o džijaniya ko piro kher kherena istemalkerena pli dajakheri čhip. Athinalo kotar o than thaj lendo than ki jekh saositni khedin i si olen pumaro than, kherdi digra e barvalimaskeri – barvale thaj čhorore. Uzal i teluni sikljovni digra o rom ko phiro kher našti te sikavel plo hasari upral plo trujalipa so ulavol o le kotar o disave javer minoritetija savo si ko pobaro gendo e manušengoro ki jekh raštra em savo haljovent pe, si pobarvalo em si ole phiro nakhlo vakti thaj pheri čhip. Maškar odova ko paluno. Vakti em ov da dikhela te šaj te kherel piro kotor e taneskoro kote ka dzhivdinel em ka haljovent pe sar em avera džijaniya.

2-Ki siklama

Crindoj kotar o poupre vakerdo, o keribe e šartiengoro bash o polačo dživdipe i si kotar o baro džanlipa save ka oven o šartija thaj o šajdipe ki te šaj te haljovent pe i peri bah vadže ko angluno čhavrikano dživdipe thaj o haziri keribe bash o džaibe ki siklama. Man korokori sinesas man asavko shajdipe te nakhavav piro

vakti anglal i siklama but pobahtaleste se o avera čhave ko mere berša. Mere šartija sine but pobarvale kotar o lengere šartija ko dhikibe kaj miro papo, meri phuri daj, em mi daj em mo dat kerde shajdipe te nakhavav miro chavripe ki losh thaj bah. Meren sine olen shajsarin te bičhalen man ko than kote džana o tikne čhave angal i siklama. Bash odova buteder anglal sikljovne džanlipa ljeljum kotar o mire kherutne khere drabarindoj nevipaskere lila kotar o mire kherutne thaj dikhindoj i televizija. Bahtake, man siman miro kher, meri soba-than phashimaske, miro televizori, miro kompjuteri, miro than e lilenge, adžehar si talo mange polokheste te sićijav e siklamakere lila sar em aver o džanlipa so šajdisaren mange o šartija e dživdimnaskere thaj sikljovibaskere, so nae jekh e avere mere beršengere Romenca. Čačimaske si em disavo ačavipe savo ačhavol o drom e džanlipaskoro so lava le ki meri siklama. O sikljovipe ki plesutni dajakeri čhip čačimaske šaj te kerel but polače šatrija baš o pes sikavibe sar so šaj mere amalenca thaj amalenca kotar i siklama kotar o makedonikano minoriteti. Me si zaruri te dav pobaro zori te mangav te nakhavav o lila kotar i siklama sosa ulavava man kotar mere amanja. Numa odova nane mange disavo ačavipe. Kana mangela pe sa šaj te kherel pe thaj te ačhol vakti bash o aver siklamakere aktivitetia thaj baš o khelibe. Mange odova nane but phare soske man khere i si man manuša so si olen uči digra e edukacijakeri sosa ulavava man kotar o aver romore save numa na so itale čhorore, thaj o lengere kherutne tale ki but teluni digra e edukacijakeri. Sa odova talo baro ačavipe e bare gendo čhavengoro-roma save uzal o odova so si ki siklama, so itali bari bah, palem pobaro gendo o lender na ašudžarena te agorkeren i fundamni siklama a panda pohari i maškaruni siklama.

3-Ko Saositnipe

Kotar o sa o upre vakerdo šaj te dikhel pe ki našti te ašudžarel pe disavo polačo phiribe bash o than thaj leibe than e Romeske ko saositnipe kotar ka

ačoven ko paluno than bash o plo hasari ko saositnipe. O romano manuš ulavela pe kotar o aver dzhijania ki amari Republika sostar talo but čhororo: But hari silen phere khera, pobaro bati-kotar dživdinena ko thelune kherora bizo baro šulavipe, džikote o najbaro bati o lendar nae olen thaj odova, thaj dživdinena ko sigate kherde kherora, ceravave ja palem sa o kherutne pirena kotar i jekh ki aver dis. O najbaro bati kobor tale bizo siklama odobor tale thaj bizo buti, thaj odoleske čhivela pe o phučibe sar ka dzhivdinen ko jek saositnipe kana dive ko dive ola marena pe jeke kotore mareske. Pendžarava but čhavore ki mere berša saven na sine olen šajdipe te hramonen pe ki siklama ja te sine hramome ikljile kotar i siklama a džanava kaj sine olen baro džanlipa. But drom kana arakadijav olencar ola rovimnaja vakerena mange kaj na avena ki siklama kotar i karana so nae olen love te khinen siklamakere lila, lila hramovibase, kalemija. Džanava kaj pharibaja vakerena odoleske so mangena sine ko droma thaj olengere kherutne lena sine o lender sa o love pere bukjenje, a o siklo našti te kinol jek lil hramovibase te šaj te džal ki siklama. O Kherutne manuša nashti khanči te khinen pire čhavage, te pokinen o lenge te džan ki anglal sikljovno sikljovibe, thaj te hazirikeren e siklamankere bukja ki te šaj te bičalen pire čhave ki siklama. šundžum kana kerena sine lafi mere kherutne kaj o kherutne e avere čhorore čhavengoro vakerena kaj em ola mangena o lengere čhave te oven lošale thaj bahtale odolesa so ka ašunen o angluno bašalno baš o pumare čhave ki fundamni sikavni. Sa e čhaven bibahtake nae olen asavki bah, šhaj jekh dive em odoja bah ka asal pe lende, numa ma te ašudžarol lungu vakti. Kote baro than ka khelel i saositni saositnikani khedin em odova ulavdo talo o than e anglal sikljovibaskere asociendar, siklamengoro, thaj e pedagogiengoro save si zaruri te den dumo akava čhavrikano rovipe te iranol pe ko bahtalo čhavrikano dzhivdipe. Jekh dive gindinava kaj thaj odova ka ovel. Me mangava odova te dodžarav.

Да бидеш ром дома, во училиштето и во општеството

Ученик: Гоце Ефтовски V-1 одделени
Ментор: Бранкица Бојаџиевска
ОУ „Гоце Делчев,, Тетово

Кога се зборува за Ромите, обично тие се препознаваат како луѓе кои “не се како другите”. Најчесто за Ромите се вели дека се питачи, скитници, дека не можат да учат и научат, дека не се работници, дека се луѓе кон кои се гледа со понижување. Не знам зошто се ставени така, зошто за нив така се зборува, кога Ромите се луѓе како што сме и ние другите. Верувам дека постои некаква традиција, некакво напишано правило кога би важеле ваквите поделби. Но, за денешни услови не може да стане збор за изгубен однос.

Има вистина дека Ромите се групирани во маала, барем што се однесува до градот Тетово. Сум слушнал дека така е и во други градови. Во Тетово сликата за Ромите, барем во однос на нивниот живот, сосема се менува. Гледам Роми кои живеат во згради. Ромско семејство има во мојата зграда. Тие со ништо не се разликуваат од нас. Сум видел како имаат уредени станови со сите услови за живеење. Со мене учат деца Ромчиња. Има и обратни случаи. Но, такви има и меѓу другите национални припадности. Според она што го гледам, што можам да го сфатам, мислам дека се надминати сфаќањата дека Ромите „не знаат, не умеат,, или некои слични понижувачки мислења. Иако мојата возраст не ми дозволува да знам сè, па и за Ромите, сепак од тоа што го гледам на телевизија, од тоа што го слушам меѓу возрасните, состојбите се менуваат и мора да се менуваат, затоа што Ромите го заслужуваат тоа. Сум слушнал дека во Собранието на Македонија има двајца пратеници од ромска националност, дека имало еден заменик–министер, дека имало градоначалник во една општина во Скопје. Колку што можам да разберам јас, тие сосема солидно си ги извршуваат своите обврски. Во Тетово гледам повеќе наставници Роми, за кои учениците велат дека спаѓаат меѓу многуте успешни.

Сите ние треба да им веруваме на Ромите како и на сите други. Верувам дека тие можат да бидат успешни ученици, студенти, работници, да се успешни на одговорни должности во општеството. Треба да се одбираат оние најуспешните, најспособните, какви што ги има во други национални припадности. Ромите се примерни кон својот народ, кон државата на која ѝ припаѓаат. Повеќето од нив имаат добра душа. Знаат да бидат добри и да другаруваат со секого.

te ove ROM: kHERE, ki sikLAMA ko saositNipe

Sikli: Goce Eftovski
Sikavni: Brankica Eftovska
F.S "Goce Delčev"- Tetovo

Kana kerela pe lafi baš o roma, ola džanena pe sar o manuša save, “nane sar avera“. Pobuter bash o roma vačharol pe kaj si manuša so mangena, phirena kotar o droma, save našti te sikljon thaj te sikljoven pe diso, save nane bukjarne, thaj si manuša upral o save dikhela pe sar pe najtelutne manuša. Na džanava soske adžehar gindinela pe thaj vačharol pe bash o lenge, kana o roma si manuša jek sar so sijam em amen. Pakjivav kaj i si disavo ičaripe, disavi nahromoni regula bash o asavko ulavipe te ičardol pe. Numa, ko avzjesutnikane šartija našti te kherel pe lafi bash o našaldo vjavahari.

Isi čačipe kaj o roma dživdinena ko kupatne, dikhlo kotar o hali ki meri dis Tetovo. Šungjum kaj aghehar si thaj ko avera dizja. Šungjum kaj si em gava kote dživdinena o Roma. Ki Tetova, o dikhibe baš o roma, dikhlo baš o o lengoro dživdipe, si but trampimo kotar o dživdipe ko avera dizja. Dikhava romen save dživdinena ko zgrade. Romani familija si ki meri zgrada. Ola na ulavena pes nisave bukjenca amender. Dikljum o lengere lačharde thana dživdimnaske kote i si olen sa o šatrija e dživdimnaske. Mancar sikljona romane čhave. I si em irime misalija. Numa asavke misalija si em maškar o avera minoritetija. Uzal o odova so me dikhav, thaj so šaj te haljovav, gindinava kaj si nakhavde o gindipa baš o Roma “na džanena“, “našti te keren“, ja palem disave kidisave telune gindipa. Uzal odova so mere berša na mukena te džanav sa, numa ko jek em baš o Roma, palem kotar o odova so dikhava ki televizija, odova so šundžum maškar ko pobare, o hali iranela pe em si zaruri te iranel pe, odoleske so o roma theravena odova. šungjum kaj ki makedonijakeri khedin si duj bičhalde manuša kotar o Romano minoriteti, si jek telal ministeri, si jek šerutno ki jek komuna ko Skopje. Kobor so me šaj te haljovav, ola but lače kerena pere dende bukja. Ki Tetova dikhava pobuter sikamne – Roma, baš o save vakerena kaj si kotar o pokamjakerde sikamne.

Amen saoren i si zaruri te ovel amen pakjin uporal ko roma, sar em ko sa o

avera. Si man pakjin kaj ola šaj te oven em kamjakerde sikle, studentija bućarne kamjakerde ko bare funkcije ko saositnipe. I si zaruri te alosaren pe odola so si majkamjakerde, majbukjarne, sar so si thaj ko aver minoritetia. O Roma si lojalna e rashtrake kote so dzhivdinena. Pobuter o lendar i si o len lacho vozi. Džanena te oven lače thaj te oven amala saorencar.

Да бидеш ром дома, во училиштето и во општеството

Ученик: Дуда Ибраим V- 4 одделение
Ментор: Олга Смилевска
ОУ „Васил Главинов„ - Скопје

Да се биде Ром не е толку страшно. И Ромите имаат сон, гордост, свој начин на живеење.

Сите треба да се здружиме и да им помогнеме на сиромашните. Ромите не одбираат облека, тие сакаат само облеката да им е чиста и да не е искината.

Зошто да не им помогнеме? И тие се луѓе како нас, нели? Зошто да останат неписмени, кога ние можеме да им помогнеме да се образуваат. Не е толку важно што сме по националност, ние треба да се прифатиме и да си подариме многу љубов и среќа.

Затоа мили родители да почнеме уште веднаш. А вие драги деца, сакајте ги вашите другари Роми како и другите ваши другарчиња и помогнете им. Можеби ќе дојде време и тие да ви помогнат вам.

Да се биде Ром е прекрасен благослов од Господ и ние Ромите се гордееме со тоа.

te ove ROM: kHERE, ki sikLAMA ko saositNipe

Sikli: Duda Ibraim
Sikavni: Olgica Smilevska
F. S "Vasil Glavinov" - Skopje

† e ove Rom nae odobor pharo. Em e Romen i si olen suno, icaripe, o lengoro čani e dživdimnaskoro.

Saoren si zaruri te ovas jekh em te das dumo e čhororenge. O Roma na alosarena o sheja, ola numa mangena o lengere sheja te oven bimelele thaj bipar-avde.

Soske te na da olen dumo?

Em ola tale manusha sar amen, nali?

Soske te ačhoven bizo sikljovni, kana amen šaj te da olen dumo te sikljon.

Nae odobor kotar o but baro džanlipa so sijam sar minoriteti, amen si

Zaruri te dolas amen thaj te da amen but mangipe thaj bah.

Odoleske mangle kherutne te istara panda akana. A tumen mangle čhave,

Mangen tumare amalen e Romen sar em e javere tumare amalen em den olen dumo. Šhaj ka avel o vakti kana ola ka den dumo tumenge.

Te ove Rom italo but lačno bahtaripe kotar o devel thaj amen o Roma vazdaja amen odoleja.

ДА БИДЕШ РОМ ДОМА, ВО УЧИЛИШТЕТО И ВО ОПШТЕСТВОТО

Ученик: Катерина Тољкова
ОУ „Страшо Пинџур,, VII-А одделение, Неготино

Јас сум дете коешто има само 13 години. За сите овие поминати 13 години, јас мислам дека го научив најважното – сите луѓе на овој свет имаат подеднакви права.

Но, мислам дека некои сè уште не го научиле тоа, па дури некои од возрасните не го научиле и сфатиле тоа. Во животот секој човек има подеднакви права, на која било националност и вера да припаѓа. Во последниве години кај нас се доселија многу Роми кои не припаѓаат на истата националност на којашто припаѓаме и ние. Забележав дека тие имаат поинакви обичаи од нашите. Но, тоа и не е многу важно. Ние не ги прифативме Ромите во нашето општество затоа што мислиме дека тие немаат никакво образование, култура и ред други работи за коишто навистина грешиме. Иако ние, претежно Македонците, први сме се доселиле во нашата држава, тоа не ни дава право да мислиме дека таа е само наша и да не бидеме гостопримливи со другите народи. Не знам зошто, ама ние најлошото од човекот го гледаме токму во Ромите.

Сите знаеме дека голем процент од Ромите се сиромашни. Тие живеат во мали куќи или колиби колку да имаат покрив над главата. Па зошто веќе еднаш и ние не се ставиме на нивно место за да видиме како ќе биде да живееме во мали куќи или колиби, без огрев, со малку храна и партали на себе? Во домовите на овие луѓе гледам дека чувството воопшто не е пријатно.

Во моето училиште учат голем број Роми. Гледам дека од наша страна, од страна на нас децата кои припаѓаме на друга националност, тие не се убаво примени во училиштето. Секој ден само им се потсмеваме, ги навредуваме и омаловажуваме. Ништо не очекуваме од нив. Мислиме дека тие немаат развиен мозок и дека ништо не можат да научат. А зошто не се запрашаме како ќе ни биде и нам така да нè исмејуваат и да нè навредуваат со погрдни зборови. Сега дури гледам дека сето тоа не е убаво и дека сите ние заедно сме луѓе. Некој ден ќе дојде редот и ние да се школуваме во друга држава каде што преовладува друга националност и каде што разликите меѓу таа

националност и нашата навистина се забележуваат, како би ни било и нам во таа друга средина да не нè прифаќаат и да мислат дека ние сме лоши, необразовани, дека крадеме, лажеме.....Исто така е и со Ромите кај нас.

Во општеството сите ги гледаме само како лоши луѓе. Не знам зошто сите ние мислиме дека дарбата на Ромите им е да лажат, да крадат и да прават само лоши нешта. Тоа не се карактеристики на Ромите. Тоа го прават и нашите луѓе, нашите пријатели, комшии..... Секојдневно гледаме дека невработеноста расте. Нема работа за никого. Сите оние што се без работа се оставени сами да се снаоѓаат во животот. Некои од Ромите, бидејќи немаат пари да си ги купат најосновните средства коишто се потребни, се одлучуваат да одат по куќите и да молат за малку пари и малку храна. Верувајте дека тоа воопшто не е пријатно. А таму, во куќите, пак, што ги очекува? Повеќето ги бркаат, а само мал дел им даваат по малку храна, пари, а оние подарешливите им даваат по некоја облека, бидејќи мислат дека таа веќе не им е за користење, немаат каде да ја чуваат, но исто така облеката ја даваат затоа што навистина сакаат да помогнат. Но, верувајте дека таквите луѓе се многу малку. Знаеме дека никој нема многу за давање, но зошто не одделиме малку од своето за да можеме да му помогнеме на некое мало и гладно Ромче? Можам да кажам дека повеќето од нас се себични луѓе кои не сакаат да ги смислат Ромите, кои сакаат да исчезнат Ромите. Зошто веќе еднаш по толку многу години не ги прифатиме Ромите како луѓе исти како нас? Ромите дефинитивно не се прифатени во општеството. Тие мислам дека се ставени на најниско ниво од кој било човечки род. Ниту имаат убав дом, ниту се прифатени во училиштата, а ниту во општеството.

Мене да ме третираат така, јас едноставно мислам дека би сакала да ме нема на овој свет, бидејќи за мене и би немало место на овој свет. Но, за тоа никој не размислува. Сега дури гледам колку се измачувани и понижувани Ромите од наша страна.

Човекот од самото свое раѓање станува дел од една општествена заедница. Во таа заедница животот мора да биде уреден. Тоа значи дека човекот за да може да опстане во заедницата мора да ги прифаќа знаењата, верувањата и умењата на секој народ . Исто така, секој човек мора да знае што е она што е добро, а што е она што е навистина лошо. Знаењата, верувањата и културата го прават човекот, а ние мислиме дека сето тоа го нема во Ромите. Тоа не е точно. Човекот сам не може да опстане во општеството, па затоа мора да ги прифати сите што се околу него и на сите да им даде подеднакви права како и своите. Но, кај нас не е така. Додека едни господарат, Ромите им се робови, додека едни владеат, Ромите им се потчинети.

Затоа, се надевам дека во иднина граѓаните во оваа држава ќе размислат и ќе увидат дека грешиме со тоа што не ги прифаќаме Ромите, како што ги прифаќаме сите други и се надевам дека во иднина ќе нема расна дискриминација, тоа доведува до едно лошо чувство коешто никој не сака да го почувствува на себе.

te ove ROM: kHERE,
ki sikLAMA ko saositNipe

Sikli: Katerina Toljkova
F. S. "Strašo Pindžur" Negotino

Me sijum čhavoro save si o le numa dešutrin berš. Uzal o sa akala nakhle dešutrin berša, me gindinava kaj sikljiljum o majdžanlo: Sa e manušen ko akava Sumanal i si o len jekutne nijamija .

Numa gindinava ki disave kotar o bare na sikljilje thaj na ahaile odova. Ko dživdipe sa e manušen i si olen jekutne nijamija bi te dikhel pe kotar o savo minoriteti em pakjavipe avena. Ko palune berša amende thankerde pe but roma save nane kotar o jekutno minoriteti sar so sijam amen. Dikhljum kaj o len i si o len aver adetija se amen. Numa odova nane kotar o baro džanlipa. Amen na dolam e romen ko amaro saositnipe odoleske soske gindinaja kaj o len nae o len nisavi edukacija, kultura thaj but avera bukja baš o save nae amen čačipe. Kodoleske so amen, pobuter Makedoncija, sijam anglune than kerde ki amari them, odova na dela amen nijami te gindina kaj oj si numa amari them thaj, lače te na dodžaras e avere selien-džijanija. Na džanava soske amen o najbilačo ko manusha dikhasa numa ko roma. Saoren džanaja kaj o baro kotor e romengoro si čhororo. Ola dzhivdinena ko tikne khera ja čhikakere khera numa te ovel o len učarin ko shero. Soske amen na čhivasa amen jek drom ko olengoro than em te dikhas sar ka ovel, amen te bešas ko tikne khera ja čhikakere khera bizo kašta, e hari hamnasa thaj kotorenca upral amende? Ko khera e akale manušengere dikhava kaj o hoshipe nae šužo.

Ki meri siklama sikljona baro gendo e romendar. Dikhava kaj kotar i amari rig, kotar i rig e čhavengeri save si kotar o aver minoriteti, ola nane lače dodžarde ki siklama. Seko dive asaja olenge, vakeraja o lenge džungale lafija, keraja olen telune. Kanći na adzharaja o lendar. Gindinaja kaj o len nae o len pherdi godi thaj ki našti te sikljon kanći. Soske na pučhaja amen sar ka ovel amenge koni te asal em te vakerele amenge najbilače lafia. Akana dikhava so sa odova nae lače em ki amen saoren jekajek sijam manuša. Ka avel dive kana em amen ka dža te sikljova ki aver them kote ka oven pobut džene kotar o aver minoriteti em kote so ka dikhel pe ki na sijam

jek odole minoriteteja. Sar ka avel amenge ko odova aver saositnipe te na dožarde amen lače em te gindinen ki amen sijam bilače, bieducirime, čhoraja, hohavaja Agjehar si e romenge amende.

Ko saositnipe saoren dikhasa pe lende sar pe bilače manusha. Na džanava soske amen saore gindinaja kaj e romenge si dendo te hohaven, te čhoren em te keren bilače bukja. Odova nane numa ko roma. Odola bukja keren o len em amare manuša, amare amala, manuša so dzhivdinena paš amende..... seko dive dikhaja kaj o bizo buti keribe barjovela. Nae buti nikaske. Sa o manuša so ačile bibucako si mukle korkore te arakhen pes ko dživdipe. Disave kotar o roma nae o len love te kinen peske o fundavne bukja savenge si o len zaruripe, odoleske činavena te džan katar o khera em te roden hari maro ja hari habe. Paćan kaj odova ni hari nae shuzho. Odori, ko khera so ashudžarol o len? Pobuteder lena o len palal, numa tikno kotor dela o len hari love, habe thaj o pobarvale dena o len disave šej, soske gindinena kaj odola nae majbut baš o istemalkeribe, nae kote te ikeren o len, numa ko jek disave dena o šeja soske čače mangena te den dumo. Numa paćan kaj asavke manuša si but hari. Džanaja kaj konikha nae o le but te del, numa soske te na ulavas hari kotar o poro ki te šaj te das dumo disave tikne thaj bokale romane čhaveske. Shaj te vakerav kaj pobuter amender si phanle vodžeskere manuša save na mangena te dikhen e romen, save mangena o roma te našaldžoven. Soske jek drom palal o kidibor but berša na dasa vas e romenge sar manuša jek amencar. E romenge čačipaske na dela pe vas ko saositnipe. Gindinava kaj on si čhivde ki najteluni digra kotar o sa o manushikane jerija. Nae o len lačno than dživdimaske, na dela pe o lenge vas ki siklama, em ko saositnipe.

Mange te kheren agjehar, me gindinav kaj ka mangav te na dživdinav ko akava sumanl, sostar bash mange nae te ovel than ko akava sumanl. Numa

odoleske koni na gindinela. Akana dikhava kobor si cidime thaj thelune kerde o roma katar i amari rig.

O manuš kotar piro bijandipe ovela kotor kotar i jek saositni khedin. Ki odoja khedin o dživdipe i si zaruri te ovel lačhardo. Odova vakerela kaj o manuš ki te šaj te dživdinel ki khedin i si zaruri te lel o džanlipe, pakjaibe thaj o šajdipe sa e minoritetiengoro. Ko jek da sa o manuša i si zaruri te džanen so si odova so si lače, em so si odova so si čače bilače. O džanlipe, pačaibe thaj i kultura kerena e manuše, thaj amen gindinaja kaj sa odova nane e romen. Odova nane čači. O manuš našti korkoro te dživdinel ko saositnipe, em odoleske i si zaruri te del vas saorenge so si trujal o leste em saorenge te del o len jekutne nijamija, jek sar oleskere. Numa amende nane agjehar. Dži kote o jek rajarena o roma si o lengere phanglimatar, dži kote o jek thagarena o roma si telal o lende.

Odoleske gindinava kaj ko avutnipe o zizutne ki amari them ka gindinen em ka dikhen kobor keraja došalipe odoleja so na astaraja e romen, sar so astaraja em sa e avern thaj gindinava kaj ko avutnipe nae te ovel jerutno ulavipe em odova anela dži ko jek bilačo hošipe savo khoni na mangela te ahajol o le pe peste.

ДА БИДЕШ РОМ ДОМА, ВО УЧИЛИШТЕТО И ВО ОПШТЕСТВОТО

Ученик: Андријана Цековска VI одделение
Ментор: Олга Смилевска
ОУ „Илинден,, Крива Паланка

† ежок, темен, црн како тунел без малку светлина е животот на Ромите. Таков е затоа што тие се заборавени од општеството, од луѓето, а некои дури стануваат и жртва на насилство. Повеќето од нив се бездомници кои секој ден се прашуваат: Што ќе биде утре со мене? Дали пак ќе го видам сонцето кога ќе се роди новиот ден? Дали повторно ќе ги видам убавините на мојата земја? „ Секој ден ги мачат овие мисли. А, дали воопшто ќе се сети некој на нив?

Седам во мојата соба и го слушам роморењето на дождовните капки. Се слеваат низ прозорецот како солзи на некој кој е тажен и несреќен. А тажна сум и јас кога ги гледам Ромите натоварени со суви гранки или картонски кутии. Сигурно ги добиваат за огрев. Без разлика дали е зима или лето, дали паѓа дожд или снег, тие секогаш се исти – боси, со искината облека. Талкаат по улиците, а рацете и нозете им се смрзнати и студот им навлегува во коските. Си мислам, можеби и дома кај нив е така? Кога ќе ја погледнам мојата топла соба, мојата уредна облека, се прашувам дали во своите домови го имаат тоа. Не знам, можеби некои Роми го имаат сето тоа, но кога ќе се сетам како изгледа делот од нашиот град каде што живеат, не верувам дека ги имаат сите удобности како мене. Како ли се чувствуваат тие деца Роми кога немаат свое сопствено катче, свои играчки, свои миленичиња? Ми навираат солзи кога ќе помислам дека од мали нозе ја запознаваат суровоста на животот и дека некогаш мора да се борат за гол живот. Шетајќи еднаш по градот со моите другарки, јадејќи сендвичи, забележавме едно дете Ромче како бара храна во корпите за отпадоци. Едната од моите другарки се насмеа, а јас не можев да го поднесам тоа. Како може некој да се потсмева на туѓата несреќа? Плашејќи се дека ќе го навредам, се доближив до детето и му го понудив мојот сендвич. Плашливо ме погледна и го зеде. Не ми требаше неговото “благодарам”, беше доволен неговиот радосен поглед кога го здогледа богатиот оброк. Никогаш нема да го заборавам неговиот поглед кој толку многу ми го исполни срцето со радост.

И во моето училиште, во моето одделение, во клупата зад мене седи едно девојче Ромче. Секогаш е присутна на часовите, а понекогаш и не забележувам дека е тука. Таа е тивка, ненаметлива, како да се чувствува помалку вредна од нас затоа што учи од позајмени книги, стари книги. Сите ние од одделението се трудиме да ѝ помогнеме, да ѝ упатиме пријателски поглед за охрабрување. Уште од прво одделение, нашата учителка нè научи дека понекогаш треба да им помогнеме заеднички на тие што немаат доволно. Секоја година во нашето училиште собираме книги, кои потоа ги даваме на децата Роми, а понекогаш собираме и стара облека. Тоа е малку што можеме да го направиме за нив, но и тоа малку за нив значи многу. За нив тоа значи топлина, за нив тоа значи можност да учат и да откриваат нови работи.

Постојат луѓе што ги сметаат Ромите за нечесни луѓе, за неработници. Тоа е така затоа што не се трудат да ги запознаат подобро. Можеби некои од Ромите немаат постојана работа, работат како наемни работници, но тие сепак живеат во нашата околина, тие се дел од нашето општество. Кога ќе ги запознаеме подобро, ќе сфатиме дека тие се исти како нас, дека имаат исти потреби и исти права.

Треба да ја подадеме нашата љубов и почит за да успеат во животот. И без разлика дали се Роми, утре можат да бидат лекари, професори, правници. Можат да бидат луѓе кои ќе бидат гордост за семејството и за општеството. Тие го можат тоа, а ние со сите сили ќе им помогнеме. На крајот и ТИЕ и НИЕ и СИТЕ ќе бидеме среќни, зашто заеднички ќе ја изградиме иднината.

te ove ROM: kHERE, ki sikLAMA ko saositNipe

Sikli: Andrijana Cekovska
Sikavni: Aneta Trajkovska
F. S "Ilinden" - Kriva Palanka

Pharo, kaloro, kalo sar har bizo hari dikhlipe talo o dživdipe e Romengoro. Asavko talo soske ola si bistarde kotar o saositnipe, kotar o manuša thaj disave ovena em viktimoja e zoreskere. Pobuter o lendar si bizo kher save dive ko dive phučena pe: So ka ovel teara mancar ? ka dikhav li palem o kham kana ka bijangjovel o nevo dive ? ka dikhav li pale o šuzhipe e mere themeskere ? Dive ko dive telal o asavke gindipa, ka del li pe godi koni baš o lende ?

Bešava ko moro than e bešimaskoro thaj šunava sar pičal o brišin. Thavdol andar o dikhlo sar i asvin e disaveske so si but bibahtalo thaj dukavdo. Dukavdi sem em me kana ka dikhav e Romen pherde e šuke paljenca ja kartonenca. Čchachi-maske khidena olen te tatjon. Bizo ulavipe, si li jeven ja nilaj, dela li brishin ja iv – on si dive ko dive prnange, pharavde šehjencar. Phirena kotar o droma, a o lengere vasta thaj o phire si marhome thaj o šil dela o lenge ko kokala. Gindinava man, šaj em khere o lende si agjehar. Kana ka dikhav meri besharni-soba, mere lačharde šeja phučava man i si li olen sa akava. Na džanava, šaj disave Romen i silen sa odova, numa kana ka dav man godi savo si o bati ki amari dis, kote so dživdinena ola, na pakjava kaj i si olen sa o šartija sar me. Sar li haljovena pe odola čhave Roma so nane o len o lengoro than, olengere khelibaskere šeja-igračke, olengere manglune? Avena mange o asve kana ka gindinav so kotar o tiknipa arakhena pe e džungalimaja ko dzhivdipe. Jek drom kana phirav sine ki dis mere amalencar, handor o sendvičja, dikhlijum sar jek tikno romoro rodela haibe ko siva kote čhivena so ačhilo kotar o habe. Jek kotar o mere amanja lija te asal, me naštiva sa te dikhav odova. Sar šaj koni te asal bash o avereskoro bibahtalipe? Darasa kaj ka teljarav o ole, pašiljem dzhi ko čhavoro em phučlem le te lel mo sendviči. Dikhlija man daraja thaj lija o le. Na sine mange zarurutno o leskoro “ov sasto“, mange sine zaruro o leskoro bahtalo dičipe, kana dikhlija o barvalo habe . Dži te merav nae te bistrav o leskoro dičipe, savo pherda mo vozi bare bahtasa.

Em ki siklama, ki meri siklji soba-učilnica ki bešlji palal mande beshela sine jekh romani čhajori. Dive ko dive si ko siklamakere arija, a amen po kaj drom sar te na dikha kaj si ote. Oj si biašundi, na čhivela pe, te phene ki haljovel pe but potele amender, odoleske, soske, sikljovela kotar o konikastar lende phurane lilenca. Amen saoren kotar i siklamni soba mangaja te da ola dumo, te da ola khanći so si lake zarurutno. Po kaj drom ikljol o lake odova so ka dikha o la amalipnaskere dikhimnaja, te phagel i dar. Panda kotar o angluno sinifi-oddelenie amari sikavni sikavas amen kaj si zaruri po kaj drom te das dumo odolenge so nane o len kobor so si lenge zaruri. Beršenca ki amari siklama khedaja siklamakere lila, save palal odova daja o len e romane čhavage, em po kaj drom daja o len em phurane šėja. Odova si najhari so šaj te kera baš o la, numa em odova hari olenge si kotar o baro džanlipa. Bash ola odova si tatipe: baš ola odova si šajdipe te sikljon em te arakhen neve bukja.

Si manuša so gindinena kaj o roma si manuša so hohavena, na kerena buti. Odova avela kotar i karana so ola na mangena polače te džanen o len. Šaj disaven kotar o Roma nae o len buti kotar o dive ko dive, kherena buti sar pokinde bukjarne, numa palem ola dživdinena trujal amende, ola si bati kotar o amaro saositnipe. Kana polache ka pendžaras o len, ka ahajas kaj si jek sar amen, i si olen jekutne manginja, jekutne nijamija.

Si zaruri te das o len amari mangin thaj pakjin ki te šaj te oven kamjakerde ko dživdipe. Thaj bizo ulavipe i si li Roma, tehara šaj te oven sastarne, sikavne, avokati-ja. šaj te oven manusha savenca ka vazden po šero sar o lengere kherutne, agehar em o saositnipe. Ola šaj te keren odova em amen sa e šajdipnaja ka da o len dumo.

Ko agor em OLA em **AMEN** thaj SAOREN ka ovas lošale, soske saoren ka keras buti upral amaro avutnipe.

Да бидеш ром дома, во училиштето и во општеството

Ученик: Исмаил Камбери
Ментор: Магдалена Дабеска
ОУ „Гоце Делчев“, VII-2 одделение, Тетово

Светот е најголемиот разнобоен цвет во којшто секое ливче претставува една култура во светот. Едно од овие ливчиња им припаѓа на Ромите. Потоа следуваат прашања од типот: Што значи да се биде Ром? Каква култура и традиција негуваат Ромите? Кое е местото на Ромите во општеството?

Повеќето култури не се запознаени со ромската култура и сметаат дека ја познаваат врз основа на она што го гледаат на улица. Вистина, а за жал и реалност е да се среќаваат мали деца Роми кои наместо да го поминуваат своето детство на училиште, тие го поминуваат на улица, а причината за тоа лежи во сиромаштијата и во слабата образованост на Ромите. За жал, дури и денеска, на почетоците на 21 век, голем број Роми сè уште се држат до старата традиција – жената да седи дома додека мажот работи, а децата да помагаат при заработувачката на пари. Но, за среќа, денес голем дел од Ромите сфаќаат колку вреди таквиот живот, дека не се живее од денес за утре, дека жената ги има истите права како и мажот, а најважно е дека децата Роми одат на училиште, се образуваат и дознаваат за светот и за животот околу нив.

Поради предрасудите коишто во минатото ги имале другите ученици кон учениците Роми, Ромите не се чувствуваат самоуверени и немале можност да ги искажат своите таленти, па затоа многумина го напуштале школувањето. За среќа, денеска сè повеќе се зголемува бројот на ученици кои го завршуваат основното и средното образование, а зачудувачки е растот на бројот на Ромите студенти во високото образование. Денеска учениците Роми постигнуваат многу подобри резултати на училиште отколку во изминатите 10 години, што е резултат на поголемата поврзаност со учениците од другите националности, меѓусебната почит и пријателството.

Како резултат на поголемата образованост на Ромите, местото на Ромите во општеството постојано расте. Културата на Ромите е сè повеќе и повеќе почитувана, Ромите сè повеќе и повеќе докажуваат дека и тие можат да застанат на

исто ниво како и другите националности во државите каде што живеат, доколку им се даде можност. Ромите допрва ќе имаат можност да докажат колку вредат.

Денеска сум горд што сум Ром, бидејќи се чувствувам самоуверено во општеството во коешто живеам, бидејќи знам дека можам да направам работи од коишто би се воодушевиле сите и би ме посочиле како пример за еден од многуте успешни Роми.

te ove ROM: kHERE, ki sikLAMA ko saositNipe

Sikli: Ismail Kamberi

Sikavni: Magdalena Dabeska

F. S . "Goce Delčev" Tetovo

○ sumnal si najbari butebojavekeri luluzin ki savi seko jek patrin sikavela jek kultura ko sumnal. Jek kotor e akale patrinengoro i si em e romengoro. Palal odova avena o phučiba sar: So vakerela te ove Rom? Savi kultura thaj o ícaripe i si e romen? Savo si o than e romengoro ko saositnipe?

Pobuter kulture nane pendžarde e romane kulturaja thaj gindinena kaj džane-na numa ki funda e odoleskeri so dikhena ko droma. O čačipe, thaj bash o bibahtalipe čašipe si ki šaj te arakhen pe tikne čhavore roma save ko than te nakhaven plo čhavoripe ki siklama, ola nakhavena ole ko droma, i karana bash o odova pašola ko čororipe thaj ki bizurale edukacija. Bash o bibahtalipe, em avdive ko anglunipe e bi-šujekto zamaneskoro baro numero e romendar vadže íčaren pe dži ko phurano ícaripe i džuvli te bešel khere dži kote o Rom kerela buti, a o čhave dena dumo te anen love. Numa bibahtake avdive baro kotor e romendar ahajola kobor si kotar o baro džanlipa asavko dživdipe te na dživdinel pe kotar o avdive dži ko tehara, kaj e džuvle dženen i si olen jek nijamija sar em e muršen thaj kotar o najbaro džanlipa si o romane čhave te džan ki siklama, te sikljon thaj te ovel o len džanlipa baš o sumnal thaj baš o dživdipe trujal o lende.

Uzal o bilačo gindipe savo ko naklo vakti sine ko avera o sikle baš o sikle-roma, roma na hačarena sine pe korkore peste, thaj na sine o len šajdipe te sikaven plo phirnipe, em odoleske but džene mukle i siklama. Bahtale avdive so pobuter em pobuter barjovela o gendo e siklengoro save agorkerena i fundavni thaj maškaruni sikavni, em barjovela o gendo e romane studentiengoro ki uči digra e edukacijakeri. Avdive o sikle roma avena dzhi ko but polačo kamjakeribe ki siklama se anglal o deš berš, so avela kotar o pobaro phandipe e siklenca kotar o aver minoritetia, ahaibe maškar o lende thaj amalipe.

Avdive sijum vazdime šereja soske sijum Rom, sostar hačarava kaj siman pakjin pe korkoro mande ko saositnipe ko savo dživdinava ki te šaj te kerav bukja baš o save saoren ka oven lošale thaj ka šaj te sikaven man sar misal sar jek kotar e buteder kamjakerde Roma.

Да бидеш ром дома, во
училиштето и во општеството

Ученик: Марија Спировска V-1 одд
Ментор: Миланка Стојанова
ОУ „Славчо Стојменски,, Веница

† Тешко е да си Ром
кога немаш сопствен дом.
Тешко е кога сакаш да спиеш,
а од празен стомак да не можеш да заспиеш.

Пребаруваш по ѓубришта,
во канти за отпадоци,
на депонија...
за да најдеш корка леб.
Гладот го залажуваш,
а болест добиваш.

Тешко е да учиш
кога книги немаш.
Без боици,
цртежот ќе остане безбоен, празен,
како и нашиот ромски живот тажен.

Тешко е да си Ром
кога другите мислат поинаку.
Мислат дека сме заостанати,
мислат дека сме мрзливи,
мислат дека лажеме,
мислат дека сме недостојни за почит,
мислат...

Подајте ни рака,
помогнете ни!
Добрина со љубов се враќа!

Сепак, понекогаш
убаво е да си Ром.
Убаво е кога ќе дојде гостин,
зашто ние сме гостољубив народ.
Убаво е кога ќе ечи свирката,
убаво е кога се слуша песната,
зашто таа е појака и од кркореењето на нашите празни стомаци,
зашто песната е лек за нашата напатена душа.

te ove Rom: kHERE,
ki sikLAMA ko saositNipe

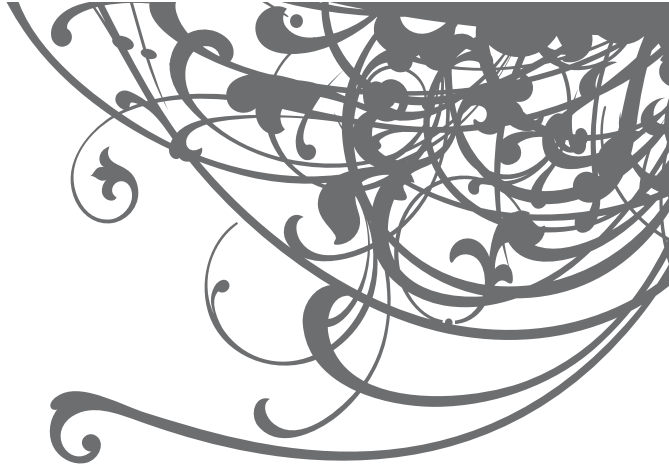
Sikli: Marija Spirovska
Sikavni: Milanka Stojanovska
F. S "Slavčo Stojmenovski" - Vinica

Phare talo te ove Rom
Kana nae tut thiro kher
Phare talo kana mangeja te sove,
Thaj kotar o čučo vozi nashti te sove.

Rodea ko gunoja,
Ko siva bash o chivde bukja,
Ko melalipe...
Te arakhe kotor maro.
Te hohave i bokh,
Laja nasvalipe.

Phare talo te siklja
Kana ila nae tut.
Bizo makhle,
O makhlo ka achol bi bojako, čučo,
Sar o amaro romano dživdipe bibahtalo.

Phare talo te ove Rom
Kana avera gindinena averčande.
Gindinena kaj ačiljem palal,
Gindinena kaj nakeraja buti,
Gindinena kaj čhoraja,
Gindinena kaj hohavaja,
Gindinena na sijam bash i pakjin,
Gindinena

Den amen tumaro va,
Den amen dumo!
O lačhipe mangimaja iranela pe!

Palem, pokaj drom
Shukar talo te ove Rom
Soske amen sijam dodžarutne manusha,
Lache talo kana shunel pe o bašaliba,
šhukar talo kana ašundol i gilji,
Sostar voj tali pozorali tar o sa,
Sostar oj tali pozorali kotar o bašalibe ko amare čuče voza,
Sostar i gilji tali drab baš o amaro cidimo o dži.

ТВОРБИ ОД
СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА

РОМИТЕ ВО 21 ВЕК, КАКО ЖИВЕАТ И КАКО ГИ ДОЖИВУВААТ ДРУГИТЕ

Јасна Близнаковска III-3 година
ДСУ „Јосип Броз-Тито„ - Скопје

||

Тргни се, немам... мене и без тоа Господ ми дал здравје... ајде, бегај...,

Праќрасен начин да ми започне денот. Значи, не може ден да помине без овие... Треба да се затворат... Зошто воопшто постојат? За да ми го уништат утрото, да ме натераат да црвенеам од лутина, да слушам во главата илјадници противречни гласови – ете зошто.

Па и токму денес – зошто денес... („дај, тргни се, ти реков НЕМАМ!)... токму кога имам предавање. Морам да се смирам, не смеам да дозволам едно вакво безначајно суштество да ме натера да се однесувам вака или онака... да си го разрушам авторитетот пред студентите. Целиот свој живот го посветив на оваа професија. И не би дал ниту зрнце од тие чесно заработени пари на „вакви луѓе,...“ („мали, речи му на татко ти да си најде работа... децата на твоја возраст треба да се на училиште...“). Ти внимателно утро, од сè срце ти благодарам за овој сончев ден...

Леле, почнаа да свират... од вртлогот на измешани мисли и зборови, вешто комбинирани со мојата лутина, забораив да погледнам во семафорот. Веќе е зелено... Тоа ме потсетува дека сепак сум дел од реалноста, постојам, се движам по оваа улица и морам брзо да стигнам на работа! Го вртам погледот поради сонцето коешто веќе почна да припекува и не ги остава рамнодушни солзите на моите очи... Го чувствувам товарот на неправдата додека мојот заматен поглед се судира со црномурестото лице на Ромчето кое го одбив претходно и за само дел од секунда го фаќам неговиот незадоволен израз, безнадежноста во неговите црни светнати очи, беспомошноста во ситните солени солзички, кои како капки пролетен дожд капат по неговото ситно, испиено лице... Ја чувствувам брзината на звукот со којашто неговиот пригушен извик доаѓа до моите уши, додека тоа тоне во сопствената маќа... Ова е кошмар, овој живот на немаштија е кошмар... Но, не, не треба да се ставам во средината на овие мисли. Јас немам никаква одговорност за тоа. Нивната вина е во коренот на нивното постоење.

Тие се проколнат народ, така им е судено. Треба сите... едноставно да.... ИСЧЕЗНАТ. Што зборувам?! Што ли ме натера кај мене да проникнат овие погани мисли?! Не, јас не сум расист. Далеку од тоа. Јас не сум расист. Само...

„Ве молам дајте ми нешто... гладен сум... само малку, Господ здравје да ви даде... ама...“

Добро, сфатив дека сум непожелен. Уште од првата стотинка, кога со срце полно надеж го вдишав скапоцениот воздух на овој нечист град. Тогаш ја загубив мајка ми... Непожелен дома, непожелен за околината – напаст за општеството. Напаст од височина за неколку педи и старост од точно десет години. Токму така – точно десет години. Денес е навистина голем ден – мојот роденден. И не видов досега некоја голема корист од тоа. Напротив, со само десет години, животот ме научи да го замрзам овој ден, да се замрзам себеси уште пред да ги пронајдам смислата и причината за моето ништожно постоење. Чекорејќи бос по калливите улици, со празен стомак и со нечисти рачиња, се трудам да побарам трошка безгрижност во маглата и товарот на современото живеење. Но, како и секогаш, завршувам со скршен нос, удирајќи си ја главата во затворена врата.

Потекнувам од прототипот којшто го создале посреќните луѓе од мене, за една вообичаена ромска фамилија. Не знам каде е сетра ми. Моите браќа си ја бараат среќата на друго место. Секоја пара што ќе ја заработам, морам да му ја дадам на татко ми, ако сакам да го избегнам „заслуженото“, а тој ја испива. Нема кој да ми помогне, а сам не можам. Не можам да се пронајдам самиот себе. Се загубив помеѓу многуте чекања со наведната глава за трошка милостина. Сè што имам се моите бедни десет години и загубеното достоинство. Татко ми не ми дозволува да одам на училиште. Така ги изгубив и малкуте пријатели кои ги имав. Мојот живот зависи од расположението на луѓето зад топлите прозорци, почесто со лица исцртани со злоба, отколку од добрина. Ме боли гадењето коешто го предизвикувам кај оние што не се

Роми. Тоа ме прави да сфатам колку малку вредам, да сфатам дека сум проколнат на самотија и немаштија, само поради тоа што сум. Ме боли што треба да го поминам целиот свој живот неправедно обележан, издвоен од реалноста. Јас, па и целиот мој народ, сме само вишок, црна дамка на дното на општеството за којашто никој не сака да зборува. Станува доста. Да се обидам да изнудам уште ден живот, уште една ноќ немирен сон на речиси неупотребливиот душек, каде што се заробени сите мои чувства, моето притиснато срце, со мојата лажна „роденденска насмевка„ којашто оддалеку може да предизвика разнежување на тврдото и студено човечко срце. Но, оддалеку тоа само така изгледа. МОРАМ да останам силен за да ја пребродам омразата кон денешниот ден.

„Навистина сум задоволен од начинот на којшто го продискутиравте ова прашање, колега, само така продолжете... А вие сте...? – Суат Ибрахимовски... тоа е... да, ромско име... навистина сум задоволен од вашата работа...“.

Суат Ибрахимовски... го слушам ехото на неговото невообичаено име додека се обидувам да го скријам треперењето на моето изненадено срце. Во главата ми се мешаат сликите на оние незаборавни крупни очи и страдалничкиот поглед на ова младо амбициозно момче, полно со потенцијал... ме потсетува на мене кога бев на негови години, полн со надеж, полн со очекувања, спремен да го почувствувам вкусот на животот, вкусот на успехот... Моментите во коишто ја искусував ведрината на денот, го чувствував начинот на којшто ветерот си поигруваше со мојата коса, додека храбро зачекорував во еден нов свет, полн со проблеми и одговорности, во којшто ја пронадов тајната на сопственото осознавање, чекорејќи по патот на созревањето. Сигурно и ова младо и неискусно момче се наоѓа токму во ова патешествие низ животот, вртејќи се постојано во кругот со неговите милион прашања, невешто снаоѓајќи се со одговорностите... И јас и тој, па и малечкото Ромче од утрово, сме исти – ние сме луѓе, луѓе кои се обидуваат да се снајдат низ провалиите и рамнините на животот, храбро играјќи ја уло-

гата на самиот себе.

„Јас сум Суат Ибрахимовски... Ром сум...“.

...Јас сум Ром... И со гордост го кажувам тоа. Успеав. Сè уште успевам. Давам сè од себе. Се родив, живеам, постојам – слободен сум. Почнувам да сфаќам дека во светот во којшто живеам конечно се најде место и за мене. Луѓето почнуваат да ме сфаќаат сериозно, не ме дискриминираат, туку напротив, повеќе ме почитуваат поради тоа што сум. Тоа што сум и тоа ќе бидам. Нема да ги затворам очите, а со тоа ќе собирам храброст да ги натерам луѓето кои стоечки заспале да прогледаат, да ме сослушаат. Како што пораснав, го согледав растењето и на општеството. Јас сум човек како и сите други и нема никогаш да дозволам да останам сам со своите маки, јас вредам повеќе... Тоа им го докажував и на другите. Успеав да ги скротам презривите погледи, пуштајќи ги да продрат длабоко во моето срце и да се воодушеват од пролетта којашто ќе ги пресретне. Тоа им помогна полесно да ја проголтаат вистината и да сфатат зошто и во моментите кога бев на дното, насмевката ја потхрануваше надежта во моето срце. Сега заедно се смееме, заедно в лице им се смееме на заборавените моменти кога дозволувавме неразбирањето да нè разделува. Успеав да го оставам сето тоа позади мене. Тоа го направија и моите многубројни пријатели кои не се Роми. Успеав да ги надвладам сите оние пречки коишто ме растргнуваа, успеав да ја издејствувам поддршката од родителите, кои ги немаа моите амбиции, а и немаа многу да ми понудат на материјален план. Но, не дозволив да ме премисли тоа. Оставив сè да си дојде на своето место во сопственото време. Секој има свое време и свој начин за да летне безбедно во трката на животот. Јас успеав да ја извојувам победата. Успеав да бидам среќен. УСПЕАВ!

O ROMA KO 21 ZAMANI SAR ĐIVDINENA THAJ SAR O AVERA O LEN HALJOVENA

Sikli: Jasna Bliznakovska
Sikavni: Lenka Pancevska
R. M. S "Josip Broz Tito" Skopje

Cide tut, nanaj man, man i bizo odova o Devel dingja man sastipe, ajde naš.....!

But šuzo čani te nakhel mo dive. Nijek dive našti te nakhel bizo akala...Valjazla savoren te phanden...Soske đivdinena?Te ruminen mo dive, te lojav katar i holji, te šunav ko šero milja odipne krle.....

Ake soske. Pa baš avdive – soske avdive.....(Cide tut, vakerđum nanaj ma!)..... baš kana siman te sikavav e čhaven ki škola. Mora te kovljav, nasti te dav jek asavko bimanušipe te ingarel ma te ovav ađahar ja poaver..... te ruminav mo avtoriteti anglal o studentija. Sa moro đivdipe dinđum baš ki akaja profesija. Na bi dav ni jek najtikno kotor katar akala paćivale theripne love asavke manušenge... (tikneja, vaker te dadeske te arakhel peske buti o čhave tere brešende ljazmi te đjan ki skola...) Tu lači javin, ov sasti akale kameskere diveske !..

Lele astarde te bašalen..... katar but ahmime gžndipa thaj lafja, but kombiribe mere holjasa bisterđjum te dikhav ko semafori. Akesi vunato adava dela man godji kaj me sijum kotor katar o realiteti, đjivdinava, phirava ko akava drom thaj ljazmi te resav ki buti!Iranava mo dikhipe karing o kham savo palem astarla te pekel thaj na mekela jekhevogjate o asva ano mere jakha... Ahajava o ladjavipe ano bičačipe di kana mo dikhipe čalavla e kale romane čhavreskere mujesa save anglal hari na astarđum thaj numa jek kotore sekundatar dikhava leskoro bičaljardo muj, o bicaljariba oleskere kale jakhende, bilokhipeko tikne londale asva, save bršindeskere kafčina tavdena ano leskoro tikno šuko muj...Ahajava o baro bašipe savo avela katar oleskoro čin-gadibe di ko mere kana, di kate ov perela ki pere tasavipa.. Akava si kosmari, akava đivdipe ando binanajipe si kosmari... na nasti te čivavma ko maškar ano akala gžndipa. Me našit e dav djovapi adaleske. Olengoro dosalipe si ko drap ando olen-go djivdipa, von si dendo arman narodo, adjahar si olenge dendo. Valjazna savore..... te ikljoven akala.. bilache gžndipa! Na me nasijum rasisti. But dur olestar. Me nasijum rasisti. Numa...

“Mojizava man, den ma čipota... bokhalo sijum,...
Numa hari o devel sastipe te del tumen.. ama...’

Laces, ahajava kaj sijum bimanglo. Panda katar I avguni selengeri di kana katar vogeskoro ahajiba pijom o potpokindo aero ki akaja bikosli diz. Tgani našaldum me daja..... bi manglo khere, bi manglo avri-pharipe ki raštra. Učo numa nekobor pede thaj phuribe katar deš berš. Avdive si čačutno baro dive avdive si moro bijando dive. Thaj di akana na dikljum moro bijando dive. Thaj di akana na dikljum nesavo lačhipe. Mamuj adava, numa deš beršenca o đivdipe sikavas ma te na mangav akava dive, te na mangav korkori man, anglal te arakhav o gndipe thaj o došalipe mere bilače đivdipasko. Phirindoj prnango ko čikale droma, bokhale vogesa thaj bithovde vastencar, dikava te rodav jek troška bi pharipe ki mgla thaj o lađavdipe ki akava savravamosko đivdipe. No, sar sako puti ačhava pagle nakhesa čalavindor mo šero ano phangle udara. Sijum jek prototipi katar save mandar o pobahtale manuša kerde pobut jekhe romane familijake.

Na đanava kote si mi phen mere prala pi bah rodena ko javer thana. Sako denari so ka den man, mora te dav me dadaske, ako mangava te našav o “maribe” nanaj ko man te lokharel, a korkoro našti. Našti korkoro man te arakhav. Našaldiljum maškar pobuteradžaribe peravde šeresar, kajjek te del man čipota. Sa so siman si mere čorore deš berša. Mo dat na dela mange te đav ki škola. Ađahare našalgjum hem me hari amalen so sineman. Moro đivdipe tavidela katar o ahajibe e manušengo save arakna pe ko tate sobe, manuša bilache mujencar, a pohari lačhipnasa. Dukhala man o biahajipe ko manuša so nanaj Roma. Adava dela man te ahajav kobor si molipe, te ahajav kate sijum arman dendo te ovav korkoro thaj čororo, numa odoleske so sijum. Dukhala so sa moro đivdipe ka nakhav sar liparno taj ulavdo kotar o realiteti. Ma, pale tajsa moro narodo, phiravi pharipe, kali damka ko najteluno dzivdipa ko akanavutnipe saveske nijek na mangel te kerel lafi. Geći si!

Čačikane sijum čaljardo katar o čhani sar kergen lafi upral akala pučibe, kolega, numa agahar lungalen...Tumen sijen? Suat Ibraimovski...adava si ...va...romano anav ...čačikane sijum caljardo katar tumari buči.

Suat Ibrahimovski ...šunava eho andar leskoro anav dži kata dikhava te garavav o tinanipe andre me vileste.

Ki godi ahminena pe o artja katar o bibisterde bare kala jakha, thaj o pharo dikhipe akale terne ambiciozno čhavesko pherdo potencijalesa. Avla me gođate kana me sijumas oleskere beršende-pherdo adaripnasa, lačardo te ahajol o gudlipe e dživdipnasko, o gudlipe e lačesko. Momentja kana mangavas te ahajav e divesko phuteribe, kana ahajavas o čhani sar balval khellas me balenca, kana zuraleste džavas ko jek nevo sumnal, pherdo problemjencar thaj dževapjencar, ko savo aračum garavipe ko moro ahajibe, phirindoj ko drumo ano moro reslipe. I akava terno biboldilo čhavo arakla pe baš ko akava phiribe ko dživdipe irindoj pe ki rota andar miliojna phučiba, bi hasali rodindoj o dževapja i me i vov, pa i odova terno romoro ki akaja javin sijam sa jek-amen sijam manuša, save dikna pet e areken pe ano dživdipe, zuraleste khelindoj i rolja korkori pesa.

Me sijum Suat Ibrahimovski - Rom sijum !

.... Me sijum Rom Vazdime šeresava vakerava. Rescijum sa ađa resava, dava sa mandar. Bijandiljum, đivdinava, lava nefezi, sijum, romano sijum. Ahajava kaj ko sumnal ko savo đivdinav, araklja pe than thaj mange. O manuša lena te ahajon, numa na prejudicirizna man, mamuj adava sa pobuter, dikna man numa adaleske so sium. Odova so sijum thaj so, ka ovav. Nanaj te phandav me jakha, adalesa ka zorajav thaj ka vakerav e manušenje save ko phire sovena te putheren pe jakha, te dikhen thaj te šunen man. Sar so bariljum dikhlum, o barjaripe ko saositnipe. Me sijum manuš sar sa o avera, thaj našti nijekvare te dav te ačovav korkori ma dukhenca, meri riđiv si but pobari. Adava sikavđum saorenge, rescijum te ačovav o

lengoro bilačo dikhiba, mukindoj te den hor ko moro vilo thaj bahtale te dođaren o anglo nilaj savo ka avel, odova dijas lenge polokeste te nakhaven o čačipe thaj te ahajon soske ko momentija kana sijum sine najteluno mo asaibe dela sine ma čaljaribe ko vilo. Akana kupate asasa kupate ko muj asasa e bisterde momentienge kana dasas sine o biahaibe te ulavol amen. Rescijum sa odova te mekav palal mande. Adava kerde thaj but mere amala save nanaj roma. Mukljum sa te ovel pe taneste ko phoro vakti. Sako jekes sile vakti thaj phoro čani tromaleste te urjal palal pošukar đivdip. Me resljum te resav i paćin. Rescijum te ovav bahtalo. RESLJUM.

ЈУКСЕЛА

Терзиева Оливера III-6

Ментор: Љубинка Ртковска

УСО „Димитрија Чуповски„ - Велес

Сонцето се појави на сводот. Дојде крај на најдолгата и најмрачната ноќ. Денес, јас со моите шест години и неколку месеци, обременета со куп совети и поуки, ќе запловам во училишните води. Возбудата и среќата растат од момент во момент. Мислам срцето ќе ми препукне од радост. Со нетрпение ја очекував првата средба со наставничката.

Таа, со мајчинска насмевка и мил тон, нè собра околу неа и нè поведе на првиот час. Но, на тој прв час, јас, воодушевената ученичка, го доживеав моето прво големо разочарување. Во одделението имаше едно девојче Ромче, наставничката ме смести до неа, во иста клупа. Токму мене. Зошто јас? Сè се сруши околу мене. Лутина, бес и гнев ми ја полнеа душата. Ни самата не знам како помина првиот час, час кој толку многу го очекував, го посакував, а тој ми донесе толку големо разочарување. Со солзи во очите потрчав кон мојот дом. Во тој момент ги мразев сите—наставничката, училиштето, девојчето, а најмногу мајка ми, која ме убедуваше дека и Ромчињата се деца како нас и дека ќе се навикнам. Веќе училиштето не е примамлива, неоткриена тајна. Тоа ми стана кошмар.

Со недоверба и одбивност се однесував кон Јуксела – така се викаше девојчето. Па, и тоа ми било некое име. Јуксела? Чудно! Не разговарав со неа, ја игнорирав. А таа, тивка и повлечена, не стануваше од своето место. Имаше голема тага во очите. Очи крупни и големи како на срна. Учењето не ѝ беше јака страна. Како можев да не ѝ покажам кога толку милно ќе ме погледнеше?

Со текот на времето се зближивме. На Јуксела тешко ѝ одеше зближувањето и дружењето со другите деца. Тие ја навредуваа и ѝ закачуваа разни прекари. Многу често, седната сама во последната клупа, на одморите, ја начекував како плаче. Тогаш ја тешев, а многу често ја бранев од лошите зборови. Многу ја засакав. Таа ми стана добра другарка. Многумина ме осудуваа поради тоа. Ме исмејуваа. Јас и Јуксела не

обрнувавме внимание на лошите зборови. Многу ја засакав.

Деновите летаа, годините минуваа, а нашето другарство сè повеќе се зацврстуваше. Доаѓаше често во мојот дом. И јас неколку пати бев во нејзиниот. Живееше преку мостот, во мала, не многу чиста и средена куќичка. Наоколу имаше доста Роми кои живеат во бараки и куќарки од картони и штици, деца боси и голи кои играат по калливата улица. Јуксела се срамеше од таа глетка, но никогаш не ги обвини.

Во осмо одделение Јуксела веќе не учеше со нас. Некои кажуваа дека се омажила, а пак други дека татко ѝ не ја пуштал да доаѓа, туку ја терал да пита. Веќе никој не разбра ништо за Јуксела. Никој не се помачи да дознае што се случило со неа.

Денес јас сум средношколка, при крај на третата година. Преокупирана сум со учењето, со читањето книги, со работата на компјутер. Често излегувам со моето друштво. Никогаш и никаде не сум ја сретнала Јуксела. Но, многу често ќе се сетам на неа, посебно кога ќе видам мајка со дете како пита за корка леб. Или кога на некоја крстосница ќе видам мало Ромче, босо и голо, со испружено раче кон убавите автомобили и кон господата што седат во нив. Кога ќе ги погледнам во нивните тажни очи како на срна, тогаш на ум ми доаѓаат зборовите на Јуксела: „Зошто државата нема ист аршин за сите?„

JUKSELA

Sikli: Terzieva Olivera -III-6

Sikavni: Ljubinka Rtkovska

R. M. S. "Dimitrija Čupovski" Veles

◉ kham bijangjovela ki devleskeri stađik. Alo o agor baš e majlungo thaj maj terutne račáće. Avdive, me mere šove beršenca thaj nekobor e masekenca, telal o pharipa katar o buteder deibe godi thaj gindimatar, ka notivav ko siklamakere phanja. I loš thaj i bah barjovena kotar i dakika ki dakika. Gindinava kaj mo ilo ka pharjovel mange katar i loš. Našti te ašudarav o angluno arakhibe e siklamnaja.

Oj e dajakere asamnaja thaj lache avazea khidijas amen trujal o late thaj ingeras amen ko angluno ari. Numa ko odova angluno ari, me but lošali siklji, dođardum mlo angluno, baro šudripe. Ko siklamno than sine jek romani čhajori a i sikavni čuta man paš late, ki jek bešlji. Baš man. Soske me? Sa pelo trujal mande. I holin, pharjaripe pherda mo vozi. Numa korokori ni džanav sine sar nakhlo o angluzno ari, o ari so odbor but ašudžardem ole. mangav sine, anda mange odbor baro šudripe. E asvenca ko jakha prastandiljum karing miro kher. Ki odoja daki-ka si jum sine holjamani upral o saoren, em ki sikavni, em ki siklama, em ki chajori, numa majbuter upral mi daj savi vakerela sine mange kaj em o roma si čhave sar amen thaj ka sikljovav. Maj but i siklama na sine lači, bipučardo garavipe. O dova ulo mage baro pharipe.

E bipakjavimnaja thaj bimangimnaja sine miro vjavahari karng i Juksela – ađehar sine e čhajakoro anav, Juksela? Češiti! Na kerav sine lafi o laja, kerava sine man ki nadikav ola. Numa oj, biašundi thaj cidimi, na učela sine kotar poro than. Sine la baro pharipe ko jakha. O jakha bare thaj kale sar e srnakere. O siklipe na đala sine o lake. Sar šaj sine te na sikavav o lake kana ađehar lače ka dikhel man?

Sar so đala sine o vakti, ujam popaše. E Jukselake phareste džala sine o pašipe thaj o amalipe e avere čhavenca. Ola sine đungale olaja thaj vakerena sine olake buteder anava. But drom, bešljardi korkori ki paluni bešlji, ko čučo vakti, dikhav sine ola sar rovol. Togani vakerav sine olake, em but drom arakahav sine ola kotar o đungale lafija. But mangljem ola. Oj ulji mi najlači amaljin. But đene vakere-

na sine mange đungale lafia baš o odova. Asanas sine mange. me thaj i Juksela na čhivasa sine i sama upral so kerena sine o đungale lafia. O divesa urjanas sine, o berša nakhena sine, amaro amalipe so pobut pandela sine pe. Avela sine but drom ko moro kher. Em me da nekobor drom sijum sine olate. Dživdinela sine upral i phurt, ko tikno, numa but bimelalo thaj laćardo keroro. Trujal olende sine but roma save dživdinena sine ko kaštune khera, thaj khera kotar o kartonija thula sanza, o čhave prnange thaj nange save khelena ko melalo drom. I Juksela ladžala sine kotar o asavko dživdipe, num, a ni jek drom na vakeras sine ništo bilačo olenge.

Ko ohtoto klasi, Juksela pobut na sikljovala sine amencar. Disave vakerena sine ki prandisaljili, a javera kaj olakoro dat namukhela ola te avol, soske bičhalol ola te mangel ko droma. Pobut koni ni asunda khanći baš i Juksela. Khoni em da ni pučljape te džanol so ulo olaja. Avdive, me sijum ki maškaruni sikavni, ko agorkeribe e tritone beršeskere. But sijum astardi e sikljovibaja, e drabaribaja e ilengoro, e keribaja buti ko kompjuteri. Pobut drom ka dav man godi upral olate, a majbut kana ka dhikav daj e čhavesa sar rodol baš o jek otor maro. Ja kana ko than kote phandena pes pobut droma ka dikhav tiknoro romano čhavoro, phrnango thaj nango, dela po vas karing o lače vordona thaj karing o bare manuša so bešene pe lende. Kana ka dikhav o pharipe ko olengere jakha sar e srnakere, ki odoja dakika avena mage o lafija e Jukselakere;

“Soske i raštra nae jek e saorena“?

САКАМ ДА ЛЕТНАМ (МОЛИТВА)

Мина Ефремовска,
Ментор: Лидија Томовска
Р.Ј. Корчагин, Скопје

Дај ми боже сила да летнам кон небото, да најдам ден, да најдам светлина! Со што заслужив утрото мое да е без сонце, детството мое – мрак. Денес седам на оваа каллива земја со подадена рака, утре малку понатаму...има ли разлика?!

Плачам без солзи за малку топлина во овој смрзнат ден, копнеам за трошка љубов и човечка насмевка на неброените безизразни лица коишто минуваат крај мене.

Барам парче леб, а добивам камен.

Молам за достоин живот, а добивам презир. Од сите мечти останува само некоја железна паричка во мојата старечка рака.

О, Боже... зошто!? Дали знаеш дека мојата куќа се губриштата, мојата покривка – картонските кутии, моето семејство – студените, мрачни, изгладнети погледи.

Не, не се враќам таму каде за мајка ја имам онаа што ме праќа да питам, за татко оној што сака да ме продаде. Та јас сум нивно дете, јас и моите гладни браќа и сестри. Гладни!? Тоа ли е причината што сме без детство, без топлина?

И јас сакам, Боже, да имам среќна насмевка на лицето како на оние деца што весело џагорат по улицата.

А знаеш ли што сторија тие кога сакав да им се придружам? Со презир ја свртеа главата настрана, како да сум изрод, како да не сум човечко суштество, како да не сум достоин.

А, сепак сум дете исто како и нив. Сепак сум човечко суштество исто како и нив. Сепак сум достоин да имам детство исто како и нив.

Сите птици имаат крилја и сакаат да летаат, горе, високо, високо кон небото. Господе, и јас сакам да летнам, но моите крилја се скршени. Кој ги скрши? Зошто?

Дај ми сила Господе, просветли ме, да најдам нови крилја да летнам, да ги

достигнам височините.

Можеби тие се тука, близу до мене, во оној училиштен двор, на страниците на оваа шарена книга.

Тука се моите крилја, сигурна сум, знам!

Само дај ми сила и можност да ги најдам!

MANGAVA TE URJAV (RIDŽIV)

Sikli: Evremovska Mina

Sikavni: Tomoska Lidija

R. M. S "Rade Jovceski Korcagin" - Skopje

De man devla zoraripe te urjav dzi ki devleskeri stadži, te arakhav i roš! Sosa therav i javin meri te ovel bizo kham, o čavripe moro teri. Avdive bešav ki akaja melali phuv e dende vastesa, tasja hari ponaodoringa I si li ulavipe?! Rovava bizo asvin baš o hari tatipe ko akava marhome dive, mangav hari mangipe thaj manuškano asaibe kotar o bigende bisikavde muja save nakhena palal mande. Rodava kotor maro, a astarav bar. Ridžas kerava bash o šuzho dživdipe, a lava....

Kotar o sa o sune ačhovena numa disave sastrune love ko moro phurano vas O devla Soske!? Džaneja li kaj moro kher si gunoj, moro učharipe si lila, mere pašutne – marhome, therutne, bokhale dikhlipa.

Na.....! na iranava man odori kate ko than me dajakoro i siman odoja so bichalol man te mangav bash o dat odova so mandžol te biknol man . Nali me sijum olengoro čavoro, em me, em mere bokhale phrala thaj phenja. Bokhale!? Odova li si karana so sijam čhave bizo čavrikano dživdipe, bizo tatipe? Em me da mangava devla..... te ovel man bahtalo asavipe ko muj sar okola o čhave so bahtaleste kerena lafi ko drumo .

A džaneja li so kerde odola kana mangav sine te ovav lencar paše? E džungalimasa iriskerde po šero ki rig sar te ovav najteluno manuš, sar te na ovav manuškano jeri, sar te na sijum jek o lencar.

Numa, palem sijum čavoro sar ola. Palem sijum manuškano jeri jek sar ola. Palem sijum resli te ovel man čavrikano dživdipe, jek sar e olen.

Sa e ćiriklen i si olen pakha em mangel te urjan, upre, uče, uče karing e devleskeri stadži. Devla em me da mangav te urjav, numa mere pakha si pagerde.

Ko paglja len?.....Soske?

Deman zoraripe devla, rošar man, te arakhav neve pakha, te resarav o učipe. Šaj ola si kate, paše mande, ki akaja siklamakeri avrijalin, ko patrinja ko akava siklo lil. Kote si mere pakha, čačipe si, džanava! Numa deman zoraripe thaj šajdipe te arakhav o len!

КОЈ ГИ ИЗМИСЛИЛ ПРАЗНИЦИТЕ?

Оливера Донева I-5
Ментор: Доне Донев
ДСУ „Љупчо Сантов,, - Кочани

Сте се запрашале ли кој и зошто ги измислил празниците? Сте се запрашале ли кој ги измислил пазарните денови, кој одредил во кое место и кој ден ќе биде пазарен? Зошто, на пример, во Кочани во четврток е пазарен ден, во Веница во среда, во сабота во... каде ли е во сабота пазарен ден... каде ли е...?

Четврток. Пазарен ден. Градот е преполн со луѓе, како од селата, татка и од околните места. Пролет е. Април 2005 година. Врвулица. Сè и сешто. Се продава и се купува. Се препродава.

Некаде на самиот крај на пазарот, близу до џамијата, беа наредени неколку тезги со разновиден и разнобоен текстил. Просто да го гледаш ќе ти биде убаво...а да го купиш, да го сошиеш, ех, како ли ќе изгледа тогаш?

Со мајка ми бевме излезени да ги разгледаме тие раскошни бои, бидејќи за купување не можеше да стане збор. На кошот, до мостот, покрај реката, еден чичко, по се изгледа Ром, викаше гласно:

– Бујрум, бујрум народе, само сто денари. Кај се видело и чуло бањарка за 100 денари!!!

Мајка ми со забрзан чекор тргна кон продавачот, но само што тргна, за миг како да се стаписа, да се пресече. Знаев. Немаме пари. А се замислував со таа розева, топла, памучна наметка. Ќе излезам од бањата, ќе одам полека кон собата и тука на самото место водата ќе ја снема, нема да брзам кон печката, единствена за целото семејство на којашто кога беше зима најмногу ѝ се радувавме.

– Нуршен, викна мајка ми, многу е гужва, нека се разотидат, па тогаш ќе разгледаме. Ајде да побрзаме да видиме чичко Петар да не заминал. Треба да прикупиме уште десет килограми компири. Минатиот пат само тој ни попушти во цената.

Тргнавме кон чичкото пругоре. Мајка ми одеше напред, а јас сè уште ја вртев главата назад и сè уште ми одсвонуваше во главата гласот на продавачот: бујрум, бујрум народе...

– Здраво Бесиме, како си, рече чичкото. – Како е Сулавер, мие ли уште коли кај Илија. Кога ќе ги продадам компириве, ќе му ја однесам колата да ми ја измие. Ова Нуршен ли е, машала, машала пораснала.

Додека го гледав како ги мереше компирите, како да чувствував некој немир, некоја невидена возбуда. Од каде ги знае мајка ми и татко ми, па дури и мене? Мајка ми како да ми ги читаше мислите, со насмевка ми рече:

– Чичко Перо напролет, кога се подготвува сеидбата на оризот, ни дава работа, оттаму се знаеме.

Во тој момент ми стана јасно зошто уште од мала не остава кај баба ми од рано наутро до доцна навечер, зошто моите четири сестрички коишто беа помали од мене цело време плачеа додека ги немаше мама и тато. Само јас знаев како и со што ги смирував, само јас најстарата, којашто едвај има осум години. Цврсто решив. Ќе му ставам крај на сево ова. Ќе го завршам започнатото образование со највисоки оценки. Ќе покажам што можам. Ќе им помогнам на моите. Ќе бидам пример.

Веќе сум ученичка во средно образование. Чичкото Сорос ми помага со некој денар. Учам и да ја оправдам неговата помош, а во исто време да си го исполнам сопственото ветување. Тргувам со огромни чекори. Никој не ќе ме запре, никој!!!

Зраците од утринското сонце се пробиваа низ прозорецот нежно галејќи ми ги усните. Жан беше излезен, по сè изгледа да пазарува, а јас сè уште лежев на широкиот кревет послан со срма. Сабота е, први април. Берлин е убав град, центарот на Европа. Задоволна сум од неговиот жив изглед. Позадоволна од Жан. Се шегуваме и не си забележуваме. Денес, знае и тој, во мојата татковина се шегуваат. Со што ли да го насмеам, со што ли ќе ме насмее? Се запознавме токму на овој ден. Пред три години. На универзитето во ЈЕЈЛ. На доделувањето на дипломите секој требаше да каже збор–два за неговата земја и да ги запознае другите со некој обичај или традиција. Се определив за првоаприлско шегување. Тогаш не се знае кој е најголемиот шегобиец. Дали е

Македонец, Албанец, Турчин, Ром. Сите сме смеурии. Кажав некоја измислица што предизвика огромна смеа. Сите се смеевме. Јас најслатко. Му се допадна и на Жан мојата измислица, а да бидам искрена, тој мене повеќе. На Факултетот за промоција на хумани вредности, чија цел беше да ги запознаеме другите со културата како дијалог, а не со оружјето, на талентираниите и со натпросечни оцени им даваа посебни кабини за учење. Меѓу нив бевме јас и Жан. Јас од Македонија, тој од Франција. Секоја пауза ја користиме да си ги кажеме носталгичните чувства, да се запознаеме облизу со традициите, културата, обичаите. И се запознавме одблизу. Јас и Жан. Веќе три години...

Сабота е, први април, 2015 година. Берлин. Станувам и го приготвувам утринското кафе. Жан го пие многу слатко. Денес нема да му ставам шеќерче. Ќе се насмееме. Повторно легнувам, нестрплива сум. Не знам веќе дали ми се спие или сум нервозна. Сношти до доцна работев на мојот докторат. Се чека оваа формалност да останам на универзитетот, како дел од научниот тим. Верувам дека ова ќе биде најголемиот чекор. Додека го чекам Жан, пребарувам низ компјутерот. Ете, ми пишала Оливера. Ме поддржува. На денот на одбраната, пишува, ќе ја пуштела чешмата да тече цел ден. Ако дојдеш, пишува, нема да го препознаеш Кочани. Изменето е речиси целосно. Нови згради, проширени улици... Едвај чека да ме види. Навистина ми недостасува Оливера, мојата најдобра другарка од средно. Ми недостасуваат сестрите, баба, дедо, тато, мама. Сите, сите... А морам да останам. Само уште овој чекор... Сум задремала пред компјутерот. Во полусон се будам. Жан сè уште го нема. Што ли се задржал толку. Смислува ли некоја шега или пазарува? Во Берлин нема потреба да се пазарува однапред. Има сè, само го нема моето Кочани. Тато сега сигурно им вика на работниците зошто не ги измиле убаво колите. Отворил сервис. Мама му помага околу администрацијата. Не се грижи за сестричките. Сите се на школување. Сибел мислам дека ќе ме надмине, а дедо ќе се гордее со неговата миленичка. Каде ли е дедо сега?

Ја дочека пензијата, што ли работи? Можеби е излезен да продаде нешто или да купи, тоа му остана во крвта. Не може да седи на едно место. Денес е сабота. Први април 2015 година. Денес е пазарен ден... каде ли беше пазарен ден во Македонија, каде ли е дедо сега.? Кој ли ги измислил празниците, кој ли ги измислил пазарните денови...? Ете го Жан доаѓа. Можеби тој го знае одговорот. Влегува...

Savo aráchas o Bidžukoja

Sikli: Olivera Doneva

Sikavno: Done Donev

R. M. S "Lupčo Santov" Kočani

Pučljem li tumen savo thaj soske aráchas o bidžukoja ?

Pučljen li tumen savo aráchas e kurkeskere divesa, savo vačarda ko savo than, savo dive ka ovel o kurko? Soske misal ko Kočani o kurko si ko shtarto dive e kurkeskoro, ki Vinica, ko maškaruno dive e kurkeskoro, Savatone ko kote si kurko savatone..... kote li si ?

Štarto dive e kurkeskoro. Kurkeskoro dive. I dis si pherdi e manushencar sar kotar o gava, agjehar kotar o trujale thana. Javin. April 2005 berš. But manuša. Sa thaj saso. Sa bičindol thaj sa čindol. Sa bikočinol pe.

Katinde anglal o agorkeribe e kurkeskoro, paše džhi ki džamija, sine ćivde nekobor tezge e but čhaneskere thaj but boengere tekstilea. Numa te diće o len ka ovel tuke laće..... a te ćine o len, thaj te sive o len, eh, sar ka ovel togani?

Mire dajaja ikljilem te dikha odola barvale bojave soske baš o kinibe nasine šajdipe te kerel pes lafi. Ki rig, džhi ki phurt, uzal i len jek kako dikljol sine mange sar rom, dela sine zori: Bujrum, Bujrum manušalen numa 100 denaria. Kote dikhljilo thaj ašundilo kotor e kosimaske palal o najaripe baš o 100 denaria!!! Mi daj sizarde phiribaja gelji kori o bićindo, numa so crdlji sar te činzas pes. Džanavas na sine amen love. Me dikljum man ki odoja roze, tati pamučno koslji. Ka ikljav kotar o than e njanjarimaske, ka džav hari po hari karing mli bešarni thaj kote ko than ka našalgjol o pani, nane te sizarav karing o jagako, jekhutno šehi baš o savo saisutne kherutne, jevende lošazna pes. Nuršen, čingadijas man mi daj, but manuša, te džan peske togani ka dikas. Te dža te dikha ko kako Petar te na gelo peske. Si zaruri te las 10 kiloja kompirja. O naklo drom numa ov muklja amenge potele ko pokinibe.

Cidijam karing o kako poupre. Mi daj džala sine anglal, me phanda irinav sine miro šero papale thaj panda ćalavola sine mange ko šero o avazi e bikendeskoru: Bujrum, Bujrum manušalen.....

Namaste, Besime, sar sijan, vačarda o kako, sar si o Sulaver, thovol li o vor-

dona ko Ilija. Kana ka bikinav o kompirija ka ingerav o vordon dži o leste te thovel o le. Akaja i Nurten li si, Mašala, Mašala barilji. Džhi kote dikhav sine sar đinol sine o kompirija sar te haljovav disavo tanzipe, disavo bidiklo puteribe e jakhengoro. Kotar đanol me daja thaj me dade, thaj man da? Meri mi daj sar te đanol so gindinav, asaibaja vakerel mange:

O kako Petre ko nilaj kana hazri kerela pe o čhudipe e điveskoro, dela amen buti thaj amen okotar đanaja amen. Ki odoja dakika ahajum soske tiknipastar muke-na sine man kotar i angluni javin džhi ko majpalal račate ki meri phuri daj. Sostar mire shtar phenja save sine mandar potikne rovenas sine džhi kana te na avel mi daj thaj mo dat. Numa me đanav sine sar thaj sosa kerav sine te na roven, numa me empureder sine man 8-to bersh. Dijum korkori mange lafi. Ka čhivav agor ko sa o akava. Ka agorkerev o šurardo siklipe e majuche notenca, ka sikavav so šaj. Ka dav dumo e merenge ka ovav misal. Ake sijum siklji ki maškaruni sikavni. O kako Soros dela man dumo disave lovençar. Sikljav ki te čačivav o leskoro dumo, thaj ko jekto vakti te ičarav miro dendo lafi. Crdav čivindoj bare phire. Koni našti te ačavol man. konnniiii !!!!!

O strafinja kotar o javineskoro kham čivena pes kotar o dikhlo lokeste načol laćimasa kotar mire vušta. O Žan sine ikljilo, gindinava ko kurko, me panda sovava upral ko srmaja buvljardo pašljardo. Savato angluno April 2015 Berlin si lači dis, maškar i Evropa. Čajljardi sijum kotar o leskoro dićipe. Majčajli kotar o Žan. Kelaja amenge thaj nadikhaja jek avereske. Avdive đanol hem ov, ko miro dadesthan saoren kelena. Sosa te asavkerav o le, soja ov ka asavkerel man.

Penđardiljem ko akava dive. Angleder trin berš. Ko Univerziteti ko JEIL. Kana denas sine o diplome saoren sine zaruri te vakeren jek-duj lafia baš pheri phuv thaj te phenđaren e averen disave adetiencar ja ikeribaja. Me kerum lafi baš o angluno Aprileskoro khelibe. Togani na đangljol koj si pobaro kelavno. Si li Makedonco.

Albanco, Xorahaj ja Rom. Saoren اساس amen. Me najbut. O Žan cíčas jak upral o moro vakeribe, a te vakerav ááce, me cíćum mi jak pe leste majbut. Ko fakulteti baš i promocija e humano đanlipaskoro saveskeri resarin sine te penđarol e averen e kulturaja sar ćani baš o mapkarpesutno vaćaribe, a ne e pharjardencar, e talentienge thaj odolenge e uće notenca dine olen o lengere kabine baš o sikljovipe. Maškar o lende sijam em me thaj o Žan, me katar i Makedonija ov katar i Francija. O ćuće vakti istemalkereja sine te vaćara amari nostalgija, te penđaras amen popaše e ićaribaja, kulturaja, adetienca. Thaj penđardiljem but paše. Me thaj Žan ake trin berš.....

Savato angluno April 2015 berš .

Berlin. Uštava thaj hazri kerava i kafava. O Žan pijol o la but gudlji. Avdive nae te ćivav o leske kotar o gudlo. Ka اساس amenge. Palem sovav, našti te ašudarav. Ni đanav sovela li pe mange, ja ikalav holji. E rati đhi majpalal kerum buti upral ko miro doktorati. Ašudardol akava formaliteti te aćovav ko univerziteti sar kotor kotar e rodlengeri ekipa. Pakjivav so akava ka ovel o najbaro anglalipe. Đhi kote ašudarav te avol o Žan, rodav ko kompjuteri. Ake hramosarda mange i Olivera. Dela man dumo. O dive kana ka kerav i disertacija, hramonela ka mukel o pani te thavdol ćiro dive. Te aviljan, hramonela našti te penđare o Koćani. Sa si averćandeste. Neve khera, buvle droma Pharimasa ašudarol te dićol man. Čaće mangav te dikhav meren: e phenjen, phure daja, e papo, me dade, me daja. Sarinen, sarinen..... A si zaruri te aćovav. Numa panda akava dolda man o soibe anglal o kompjuteri. Đungadiljem o Žan panda na alo. Sostar aćhilo odborom. Dićol li te kelel ja si ko kinibe ? Ano Berlin nane zaruri te kinel pe angleder. Si sa, numa nae miro Koćani. Miro mo dat akana šaj hala pe e bukjarnenca soske na thovde šukar o vordonja Putarda servis. Mi daj dela le dumo trujal o administrativno bukja. Ma gindi tut baš te phenja. Sa si ki siklama. I Sibel gindinava ki ka nakhavel man, a miro mo papo ka ovel vazdle šereja

baš peri mangluni. Kote li si mo papo akana? Ašudarda peri penzija, so li kerela buti? Šaj ikljilo te bikinol ja te kinol diso, odova si leste ano rat. Našti te bešol ko jek than. Avdive si Savato. Angluno April 2015 berš. Avdive si kurkeskoro dive kote li sine kurkeskoro dive avdive ki Makedonija, kote li si o papo akana? Savo araklja o biđukoja savo araklja e kurkeskere divesa? Ake avela o Žan. Šaj ov đanola te irinol o lafi. Dela andre

РОМИТЕ ВО 21 ВЕК

Милена Паговска

Ментор: Душанка Паговска

ДСУ „Ацо Русковски„ - Берово

Навлегувајќи длабоко во суштината на животот, талкајќи низ скриените сокаци на оваа планета, се обидувам да го сфатам она што не се движи напред, она што ја направило Земјата пријатно место за живеење, но истовремено и место коешто го прифаќа она помногубројното, она помоќното, а го газии помалубројното, не обидувајќи се да ги спознае неговите вредности. Понесена од огромниот океан на животот, океан ишаран со разните бранови, онака мајсторски и несфатливо, како што уметникот го пронаоѓа патот на својата четка на белото парче платно, парче од коешто подоцна ќе се роди уметничко дело, наидувам на огромните водопади коишто ме пренесуваат во еден поинаков свет, светот на Ромите.

Овој свет се разликува. Овде од секој метар земја блика огромна љубов, овде улиците се исполнети со чувства на слога, овде едноставно животот е живот. Принудени да се зближиме еден со друг, понижени од сите други луѓе различни од нас, ние, Ромите создаваме едно царство, царство без владетели, царство на слога со огромни чудесни врати широко отворени за сите. Токму овде изреката „еден за сите, сите за еден„ го пронаоѓа своето вистинско значење. Борејќи се за доброто на сите околу нас, без разлика дали во нив врие нашата врела крв, храбро, како лавица која ги брани своите млади од помоќниот непријател, ние опстојваме во овој суров свет. Но, едноставно како среќата да не е на наша страна. Зошто страдаме, како човек кој, иако е однапред осуден на смрт, сепак му се суди да се зачуваат некои принципи, кога другите, оние кои нè сметаат за недостојни, никако да се осмелат да нè прифатат онакви какви што сме, да ја согледаат убавината на нашата култура? Зошто сме овде, зошто постоиме? Зарем не е болно да ги гледаме оние другите, оние кои нè сакаат до нив, но на кои им простуваме и кои би ги прифатиле секогаш, како го градат својот свет подобрувајќи ја иднината на своето поколение. Овие луѓе навистина се различни од нас, овие луѓе со цел да го постигнат она што го сакаат, со цел да го достигнат брегот на огромното море, создаваат жив мост, ги газат Ромите, по цена на нашата среќа, со

нашите маки се пробиваат во светот на мнозинството. Но, ние не се откажуваме. Нашата силна верба за подобра иднина нè води по патот на светлината, патот кон земјата во којашто нема различни луѓе, во којашто сите се рамноправни.

Водена од културата на овој народ, тропајќи од врата до врата, барајќи одговор на вечното прашање за дискриминација, како питач кој моли за корка леб, се исправувам пред вратата на една огромна институција којашто го насочува секој човек кон иднината, се пренесувам во училиштето. Уште првиот мој чекор е придружен со острите погледи на повеќето ученици, уште со првата моја стапка оставам длабока трага, дамка на гордоста за оние кои се сметаат за поразлични од мене. Со секое скалило, со секое искачување на повисокиот спрат, се зголемува мојот страв, придружен со илјадниците чудни зборови, зборови искажани во еден момент коишто се одразуваат врз сиот мој живот, врз мене самата. Влегувајќи во училиницата, се прашувам каде е моето место, шарајќи со погледот низ големата просторија го барам столчето, поразлично од другите но, не го наоѓам. Зарем ова не е доказ дека не постои ова и она, дека не постои вие и ние, дека овој свет не е поделен на две половини, една подобра – за оние кои се сметаат подостојни од нас и една полоша – која ни е дадена со презир. Сепак, човековото око го гледа само она што човековиот ум сака да го види, луѓето ги слушаат само оние зборови коишто за нив се претопуваат во музика од прекрасна лира. Токму поради ова и поради фактот дека се супериорни, дека се над нас, има работи коишто ни се забранети, под едноставен изговор дека не можеме да ги постигнеме. Токму поради ова ние не го добиваме квалитетното образование со коешто ќе бидеме рамноправни во градењето на меѓучовечките односи. Зарем нашата култура, нашиот начин на живеење е доволна причина да бидеме омаловажувани? Зарем секојдневно не читаме дека човекот се цени според неговиот карактер, според неговата вештина? Дали оние кои ги напишале овие зборови некогаш се запрашале што лежи во нивната суштина?

Поради сите овие причини, поради сè што не спречува да бидеме свои, Ромите го креваат својот глас, го пренесуваат својот апел низ целиот свет и молат да им дозволите да Ви ги покажат своите вредности. Единствено тие можат да го осветлат патот на прочистувањето на душите на оние кои ги прифаќаат и да изградат мост до нивната култура, култура чишто убавини можат да се видат единствено доколку се живее со неа или близу до неа, култура којашто може да не одведе кон заеднички живот, кон рамноправност, кон една нова планета исполнета со слога, со среќа и со безусловна љубов, чиста љубов како љубовта на една мајка која за првпат ќе го почувствува своето дете во прегратка. Го бараат само она што му е потребно на секој човек, бараат да престанат да газат по нив како да се парче стар ќилим, да престанат да го игнорираат нивното присуство зашто тие се присутни, тие се овде, тие можат, доколку им се дозволи, да ни покажат дека подобро и полошо не постои, дека разлика не постои, дека сите луѓе се исти и токму тоа, луѓе заробени во огромниот кафез на планетата земја, кафез отворен кон вселената, кон бесконечноста, единственото место од коешто сите се исти, сите се само бледи незначајни дамки расфрлани во огромниот простор.

O ROMA KO 21 ZAMANI

Sikli: Pagovska Milena
Sikavni: Dušanka Pagovska
R.M.S "Aco Rusovski" Berovo

Dendor hor ki esencija e dživdipaskeri, phirindoj kotar o garavde droma ki amari planeta, mangav sine te haljovav so cidol amen anglal, so keras i phuv, lacho than e dživdipaske, numa ko jek thaj than so astarol odova so si pobut gendo, pozoralo, thaj uštavol odova so si pohari gendo, bi te dikhel te pendžarol o lengoro džanalipa.

Ingerzi kotar o baro okeni e dživdipaskoro, o okeani maklo butedžutengoro branonenca, ađehar phirnikaneste thaj biahajutno, sar so o umentniko aračol o drom phire koslinasa ko parno kotor, kotor, katar o savo majvon ka biangljol umetnikano kotor, arakhaja bare pajeskere peripa save ingarena man ko jek averčaneskoro sumnal, sumnal e romengoro.

Akava sumnal si averčande. Akate ko seko kotor e phuvjakoro ikljol baro mangipe, o droma si pherde e jekipnaskere hošibaja, akate o dživdipa si dživdipe. Zurarde te ovas pashe jek averesa, teljarde tar sa e aver manuša so si aver amender, amen o roma keraja jek thagaripe bizo thagara, thagaripe e ahaimnaskoro, kote ka oven bare vudara, buvleste puterde saorenge. Bas akate o vakeribe "Jek e saorenge o saoren jekeske" aračol plo čacutno džanalipa. Kerindoj maripe bash o lačipe e saorengoro so si trujal amende bizo ulavipa si li olende amaro keravdo rat, tromale sar arslani savo arakhel phire tiknen kotar o pozoralo biamal, amen dživdinaja ko akava džungalo sumnal. Numa sar i bah te na ovel amare rigate. Soske o bibahtalipe, sar manuš savo uzal odova so angleder sa adalatimo-doshalo ko meribe. Palem ikaldol pes anglal o adalati-kriso ki te arakhen pes disave usulija-principija, kana o avera save gindinena baš amenge ki nasijam bash i pakjin, na tromana te astaren amen asavke save so sijam, te dikhen o šuzhipe e amare kulturakoro. Soske sijam kate, soske thergojovaja. Nane li dukavno te dikha odolen e averen, so namangena amen paše o lende, odolenge so bisterasa o lenge thaj ka astaras o len sakana, sar kerena phiro sumnal, lačarindoj o avutnipe e phire čavengoro. Akala manusha

ćaćimaske si aver amender, pe resarinajate keren odova so mangena, pe rasarinaja te aven džhi ko bare pajeskere rigate, kerena đivdi phurt, ushtavena e romen, baš i peri bah, amare bibahtalimasa kerena po drom ko pobutgendengoro sumnal. Numa, amen na aćavaja amari zorali pakjin bash o polaćo avutipe ingjarol amen ko drom e rošarimaskoro, ko drom karing i them ki savi na ulavena e manušen, kote savoren i si olen jekutne-nijamija. Ingerdi kotar e akele džijaneskeri - seliskeri kultura, ćalavindoj kotar o vudar ko vudar, rodindoj o irimo lafi ko seko diveskere pućibe bash i diskriminacija, sar manusha so mangena ko droma bash o kotor e mareskoro, laćardijav man anglal o vudara e jeke bare institucijakere savi dela drom e manušenje baš o lengoro avutnipe, džava ki siklama. Panda ko moro angluno uštavibe, dikhena man bangeste pobuter sikle, e anglune uštavimnasa muklem horutno nišani, kalipe ko vazdle šerengere manuša so gindinena kaj si aver mandar. Phiro ko phiro sar so džava poupre, barjovela mli dar, savi džala jek e milja vakerde lafiencar, vakerede ki dakika, savi ka kerel refleksija upral miro dživdipe, upral man korkori. Hulindor ki sikli soba, pućava man, kaj si miro than, ćivava o dikhibe andar o baro than, rodava meri beshlji, javer e averendar, numa na arakahav ola. Putrav e siklamakere lila thaj siga jakencar andar o harfija rodava odola so ulavena pe, kotar o potikno džanlipa, numa nashti te arakhav o len. Akava nae li vakheribe so o sumnal nae ulavdo ko duj jekvašengere, jek šuzhi e manušenje so gindinena kaj si polaće amender, thaj jek pobilaći savi džungale dikhibaja si dendi amenge. Palem i jak e manusheskeri dićol numa odova so mangjol o leskeri godi, o manuša šunena o lafija save baš o lenge kerena shužo bashalipe. Kotar i akaja karana thaj dikindoj o fakti so ola si upral amende – superiorno amender, si buca save amenge si aćavde, jeke vakerimnaja, kaj amen nashti te resas o len. Odoleske soske amen nane amen kvalitetno edukacija, uzal i saji ka ova jek ko keribe e maškarmanušengere relacije. Soske amari kultura, thaj amaro ćani e dzhivdipaskoro si karana te ovas džungale.

Na drabaraja li seko dive kaj o manuša dikhena pe uzal o lengoro karakteri, uzal o lengoro phirnipe. Pučle li pe kaj drom odola so hramonde akala lafia so si lengeri esencija?

Uza o sa akala buca, uzal o sa o odova so namučol amen te ovas amare, o roma vazdena plo avazi, transferirinena plo apeli andar o sasto sumnal, thaj rodena te mukhen o len te sikaven tumenge o lengoro šajdipa, numa odola šaj te rošaren o drumo e šužimnaskoro o šuladipe e vozengoro ko odola so na astarena o len thaj te keren phurt džhi ki olengeri kultura, kultura e savakoro laćipa šaj te dikhel pes numa te dživdinela pes olaja ja paš olate, kultura savi šaj te indžarol amen karing o barabarutno dživdipe, karing o jekutnipe, karing ki jek nevi planeta savi si perdi e ahaimnasa, bahtasa, thaj bišartijale mangipasa, mangipe, sar o mangipe e dajakoro savi angluno drom dikhela pe tikne ki angalji. Rodena numa odova so si zarurutno sa e manušenge, rodena te aćaven o lengoro uštavipe, sar upral ko purano tepiko, te aćaven te keren pes ki na dikhena o len, kotar i karana so on si katka, on šaj, te dijaspes lenge šajsarin, te sikaven amenge kaj o polačo thaj o pobilačo nane, kaj averipa nane, kaj sa o manuša si jek thaj odova, o manuša phanle ko baro kafezi ki phuvjakeri planeta, kafezi putardo karing i vasiona karing o biagoripe, o jekhutno than kote saoren si jek, savoren si numa parne bidikle nukte chivde ko baro čučipe.

РОМИТЕ ВО 21 ВЕК, КАКО ЖИВЕАТ И КАКО ГИ ДОЖИВУВААТ ДРУГИТЕ

Сања Кипреска

Ментор: Андријана Страшевска

ДСУ „Панче Поповски„ - Гостивар

Ром. Тоа е збор составен од три букви испреплетени со боите на виножитото. Збор којшто ги отвора портите на сонцето и ги шири неговите зраци кон убавините. Ромите се всушност дел од луѓето, дел од сите нас. И тие се луѓе од крв и месо, со чиста човечка душа. Многу пати е поставувано прашањето: кои се Ромите? Често велат дека „тие се наши сограѓани од другата страна на улицата„. Јас не сум Ромка, а тоа што не сум дел од тој народ, не придонесува да се чувствувам повеќе супериорно, затоа што јас имам соученици и соседи Роми кои не само што ги почитувам, туку имам и пријателски односи со нив. Ромите се оние кои неприкосновено знаат да го чуваат законот на пријателството и живеат ослободени од горката зараза на љубомората. За нив суровоста е лесно ветерче во небото, снеговите – освежување, громот и грмотевиците – музика, а молњите – факели. Нивната волја не ја скротува никој и ништо. И во темнината тие пеат, издржливоста е нивна доблест.

Но, кои се навистина Ромите? Тие живеат во сите земји во Европа, а нивниот број се движи од десет до дваесет милиони. Ромите потекнуваат од Индија и самите меѓу себе се нарекуваат Роми или пак Синти. Го добиле името по Рама, легендарниот јунак од староиндискиот еп „Рамајана„ чии припадници се нарекуваат рамини деца. И Ромите имаат своја култура, своја религија и обичаи, свој ентитет, свое јас. Многумина газат по достоинството и по честа на Ромите, многумина не ги почитуваат. Мислам дека е тежок животот на Ромите. Врз нив во минатото биле извршени безброј прогонства и убивања, некои дури и денес го прават тоа, свесно или можеби несвесно. Навредата и игнорирањето за Ромите претставува најголемо зло, кое не може лесно да се прости, тоа ги боде како стрела чистите праведни ромски души. Тоа е најтешкиот и најболниот удар којшто може да му се нанесе некому. Сепак, сведоци сме на сè почестото омаловажување на Ромите, особено на децата Роми.

Но, зошто некои луѓе го прават тоа? Дали можеби бојата на кожата или пак ромското име им пречат? Да, можеби е тоа, но оние кои гледаат вака на Ромите се луѓе без срце, луѓе без разум, луѓе со предрасуди, луѓе националисти.

Според мене, љубовта не бара нација, другарството не се распознава по бојата на кожата, туку постои во разумот и во срцата на луѓето кои умеат да пронајдат вистински вредности. Голем број Роми немаат високо образование, но тоа е најчесто поради тоа што имаат сопствена чесна занаетчиска работа. Можеби е мачна и макотрпна, но тоа е работа којашто ја работат со гордост и со исправена глава, бидејќи со тоа не прават никому никакво зло, ниту крадат, ниту лажат.

Денес живееме во 21 век, век во кој националното будење на Ромите е сè помасовно. Сметам дека децата Роми се најубавите и најтоплие златни сонца кои светат и го осветлуваат патот на ромскиот народ, патот на надежта, патот на образованието, патот на посветла и поперспективна иднина. Ромската младина е најубавиот бисер, кој го краси светот, тие – моите другари од соседството и соученици, се тука за да кажат СТОП на предрасудите, на дискриминациите, на понижувањата, на навредите. Ние заедно со нив сме тука за да го смениме мислењето на сите оние кои ги сметаат Ромите за прост и валкан народ, за еден цигански неписмен и питачки народ, како што знаат да кажат некогаш.

Денес Ромите ги има насекаде, во секое културно поле каде што се стремат да создадат нешто ново и значајно, свое име достоинство за почит, свое достоинство, свое јас, нешто што ќе биде гордост за Ромите, а оние погрдни називи и термини како „Цигани,“ и „Ѓупци,“ нема никогаш да се споменуваат, туку ќе останат само дел од некое далечно минато коешто никогаш нема да се споменува.

Затоа Ромите имаат свој ден, сопствен празник – 8 Април е светол датум за сите Роми, затоа што се одбележува и се слави како Меѓународен ден на Ромите низ светот.

O ROMA KO ZI ZAMANI: SAR DŽIVDINENA EM SAR O AVERA ARAKHENA O LEN

Sikli: Sanja Kiprevska

Sikavni: Andrijana Straševska

R.M.S "Panče Popovski" Gostivar

R O M . Odova si lafi saikerdo kotar o trin harfija phanle e bojavenca ki devleskeri kuštik. Lafi so putrela o vudara e khameskere thaj buvljarol o leskere strafinja karing o šuzhipe.

O Roma, ačaćipaske si kotor e manushendar, kotor e amender saorinendar. Thaj ola si manusha kotar o rat, thaj mas, si olen manuškano vozi. But droma si čhivdo o pučibe: "Save si Roma"? But droma vačaren: "Ola si amare zizutne kotar i aver rig e dromeskeri". Me na sijum Romani, numa odova so nasijum kotor e akale đijaneskoro nakerela man te hošinava man poupre o lendar, odoleske so man i si man sikle thaj pašal mande so đivdinena roma saven na numa so pakjivav o len, thaj siman amalipe thaj đivdinena tromale kotar o ćirko nasvaipe – kiskanluko. O lenge đungalipe si lokhi balval ki devlesi stađi, o iva – šudravipe – e devleči jag – thaj pharipe-bašalipe thaj dićipe. O lengoro o đhi khanći našti te pađol. Thaj ko kalipe ola giljavena, o zoraripe si olengoro phirnipe.

Numa, save si čaćipaske o Roma?

Ola đivdinena ko sa o thema ki Evropa, o lengoro gendo si kotar o deš đi ko biš milionia E romengoro kustike si kotar i Indija thaj korkore mashkar peste akharena pe Roma ja palem Sinti. O anav si lenge dendo kotar o but phurano indiakoro baro manush Rama, baš o savo giljavol pe ki giljavutni pharamići "Ramajana" saveskere đhene akharena pes Ramakere čhavore. Em e romen i si o len o lengeri kultura, pakjavipe thaj ićaripe, o lengoro entiteti, o lengoro me..... But đene uštavena olen thaj na respektirinena o len. Gindinava kaj si pharo o lengoro đivdipe . Upral o lende ko naklo vakti sine kerde bigende paldipa, mudaripa, disave em avdive kerena odova o lencar, đanindoj ja biđanindoj. O bilaćipe thaj o ignoriribe baš o roma si najbaro bilaćipe, savo našti lokeste te bisterdol, odova pusavol o lengoro šužo thaj nijamalo o vozi. Odova si najpharo thaj najbilaćo čhalavipe so šaj te ćerdol pe konikaske. Palem šaj te dikha kaj sa pobuter teljarkerena pes o roma, specijalno o lengere čhavore.

Numa soske disave manuša kherena odova? Šhaj i karana si o lengeri morči ja o romane anava?

Va, šhaj si odova, numa von so dikhen akhal upral o roma, si manuša bizo ilo, manuša bizo godi, manuša e prejudiciencar, manuša nacionalistija. Uzal mande, o mangipe na rodol o đhijani, o amalipe na penđardol upral i farba e morćakeri, odova đhivdinela ki godi thaj ko, ilo e manušengoro save đanena te arakhen o čačutno barvalipe. O baro gendo e romendar si bizo učhi edukacija odova si kotar i karana so nae o len o lengeri phirnikani buci. šhaj si phari thaj bilači, numa ola kerena la e vazdime šereja, soske odoleja na kerena nisavo bilačipe, na čorena, ja palem na hohavena.

Avdive ko 21 zamani, zamani ko savo o naciolalnikano džangavipa e romengoro si sa pobaro. Gindinava kaj o romane chavore si majlache thaj majtate galbena khama save phabona thaj pharnjarena o drom e romane džijaneskoro, o drom e ašudaribaskoro, o drom e edukacijakoro, o drom e phabarde thaj majažućaripaskere avutnipaske. O terne Roma si najlačho biseri, savo pharnjarol o sumnal, ola –mire amala katar miro pašipe thaj čhave save so sikljovena mancar si kate te vaćaren STOP baš o prejudicienge, baš i diskriminacija, baš o teljalkerde, baš o džungalipa. Amen saoren o lencar sijam kate te keras trampibe ko saorengoro gindipa so dikhena e romen sar biladžavutne thaj melale manusha, baš jek CIGANSKO bieducirimo, thaj đijani so mandol ko droma, sar so angleder đanena sine te vakeren.

Avdive o Roma si saetanende, ki kultura, kote mangena te keren diso so ka kerel disavo nevo thaj džanlo, piro anav ćaće reslo baš i pakjin, phiro manushikano ićaribe, phiro me, diso so s ka kerel e romen te phiren vazdle šereskere, a odola džungale anava: “Cigani” thaj “Gjupci”, majbut ma te vaćardon thaj te aćen numa kotor kotar o disavo durutno anglederipe savo palem nae te istemalkerel pes.

Odoleske e romen i si o len o lengoro bidžuko – 8-to April si pharno dive sa e romenge, odoleske soske nišankerela pe thaj bahtarela pe sar sumnaleskoro dive e romengoro ko sasto sumnal.

РОМИТЕ ВО 21 ВЕК, КАКО ЖИВЕАТ И КАКО ГИ ДОЖИВУВААТ ДРУГИТЕ

Сирма Спировска I година,
Ментор: Поповска Људмила
ДСМУ „Д-р Јован Калаузи,, - Битола

Ова што го пишувам за едно ромско девојче е моја желба да биде последен немил настан чие детство се претвори во немирен сон.

Уште одамна, кога едвај знаев за себе, другарував со Усние која живееше во соседната улица. Петнаесетгодишното девојче напуштено од нејзините родители живееше со бабата и со постариот брат. Еден ден, претходно тепана, низ солзи ми кажа дека братот станал зависник од злото на овој век – дрогата и ја присилувал да го продава своето тело. На Усние ѝ било речено никогаш да не кажува за себе. Срцето ѝ беше стегнато, а лицето ѝ стана намуртено и тажно. Усните ѝ трепереа, а во ликот ѝ се читаше страв и неспокој. Таа веќе престана да оди на училиште. Во тој миг во мојата душа почувствував силна горчина. Меѓутоа, една искра ми го осветли патот. Им раскажав на моите родители и на мојот класен раководител кои се упатија до надлежните институции. Усние беше згрижена, а братот беше упатен на лекување.

Повторно ја почувствував ведрината на нејзиниот лик, желбите коишто ни беа заеднички додека бевме мали. Се сетив на зборовите на нејзината покојна баба дека, раѓањето на сите деца, без разлика на нацијата и бојата, почнува со плачење, а потоа продолжува низ игри, низ смеа и љубов,.

Денес таа е редовна ученичка во средно училиште, вредна, исполнителна, која умее да биде вистински другар. Нејзините мисли се чисти, а со нејзиниот поглед знае да каже „големо благодарам,“. Кога ја гледам, срцето ми е полно со среќа, бидејќи знам дека продолжува по вистински пат. Би сакала годината, која за Усние беше кобна, да остане избришана, да ја снема...

Би сакала згрижување на децата Роми од страна на надлежните субјекти, а овој случај да биде последен којшто ќе ги кине нашите срца, бидејќи наместо љубов, во нив ќе има горчина. Би сакала сите пари што се трошат за купување дрога да бидат потрошени за сиромашните деца и само тогаш ниту едно од нив не би питало. Би сакала наместо одделување средства за оружје, да им се градат домови кои би биле мали, но

светли и топли. Моето „БИ САКАЛА„ е бескрајно, но остварливо. Ако сме луѓе, треба да го чуеме нашето срце и да сфатиме дека ваквите, за жал бројни случаи со деца Роми, да станат минато и дека со помошта на секого од нас ќе придонесеме кај секое дете да се чита задоволство и среќа. Тоа е всушност мојата најголема желба којашто ја носам во моето срце.

O ROMA KO 21 ZAMANI: SAR DŽIVDINENA EM SAR O AVERA ARAKHENA O LEN

Sikli: Spirovska Sirma
Mentori: Popovska Ljudmila
R.M.S "Jovan Kalauzi" Bitola

Akava sa hramonava jekhe romane čajake si moro mangipe te ovel paluno bilačipe savakoro čavoribe ulo bilačo suno.

Panda ćirla, kana panda na đanavas ni korkori mange, sijum sine amalin e Usnijasa savi đivdinelas ki jek aver sokako. Dešu pandengeri čaj mukli katar pe jerja, đivdinelas pe mamaja thaj pe popurane pralesa.

Jek dive, anglal odova mardi, asvençar ko jakha vakeras mange kaj lakoro phral ulo korovano katar o bilačipe akale zamanesko-i droga, em bičhalas ola te biknel po trupo.

E Usnijake sine vakerdo nikaske te na vakerel čipota. Ovilo sine lake kidimo, a muj but kalo thaj rovjardo. O vušta izdranas, a ko muj olate dišolas traš. Voj pobuter na đalas ki (sikli) - škola.

Me vileste me ahajum baro čerkipe, maškar odova jek skimptija (iskra) puteras mo drumo, vakerđum me jerjenge thaj me klaseskere vastalipnaske save gele ko kanale institucije. I Usnija hala sinepe, a olako pral sine bičhaldo ko sastjaribe. Pala odova ko muj e Usnijako dikhavas lokhipa thaj asabe, a me ahajavas amere mangipa save sine amenge kupatune panda o ciknipe. Alo me gođate so vakeras mange olako mamaja kaj: o bijandipe sa e čhavenge bi ulavdo savo minoriteti si jal o rengi astarla rovimasa, a ponaodoring lunđarla pes khelimasa, asamasa thaj mangipasa;

Avdive koj si sikli ko maškaruni škola, bućarni savi đanela te ovel čajutno amal. Olakere gžndipa si kosle, a olako dikhipe đanela te vakerel "baro ov sasti"! Kana dikhava ola mo ilo si pherdo bah. Soske đanava kaj đala ko čajutno drom. Bi mangav o berš, savo e Usnijake sine but pharo, te ovel koslo te na ovel la..... Bi mangavas sa o love so dena pe kinibaske droga te den pe e čorore čhavenge, tegani ni jek chavo na bi mangelas ko drumo. Bi mangavas ko than so ulavna pe kinimaske pharjarde kerenpes khera, tikne em

tate.

Moro "**BI MANGAVAS**" si biačhavdo, a saj dipno.

Ako sijam manusa valjazla te sunas amare vile, thaj te đanas kaj asavke, rovi-
maske baro numero buca e čhavendar Roma, te ovel nakhavibe sosa ko sako čhavo
ka dikhelpe bari bah.

ADAVA SI MORO NAJBAROMANGIPE, SAVO INGARAVA KO MO VILO.

РОМИТЕ ВО 21 ВЕК

Анета Атанасова III-1
ДСМУ „Панче Караџозов,, - Скопје

Ромите во 21 век сакаат да проговорат за некои општочовечки и универзални вистини за животот. Една од нив е променета што се случува во човековата природа со налетот на новото време. Во 21 век Ромите наоѓаат патишта за целосен израз на нивната егзистенција и прогрес. Ниедна нација не е предел од земја, куќи. Секако, времето и во нас прави раздели исто како и дрвото што секоја година прави раздели и нови гранки. Нема поголем хипокрит од човекот кој во животот се залага за едно, а со своето однесување и своите постапки го прави она другото, она против коешто декларативно се залага.

Волтер рекол: „И кога ме напаѓаш, ќе го бранам твоето право да говориш,,. Според тоа, нашите институции треба да работат за правилно разрешување на проблемите на ромската популација.

Сепак, минатото е дел од сегашноста, доволно е во сеќавањето да оживее еден мал детал и тоа веднаш да се отвори пред нас со сите свои радости и морничавости, човештина и неспокојства. Ромите тука се наоѓаат како сведоци на една таква реалност. Тажни, но сепак среќни што тие ги задржуваат спомените и традицијата. Во тој „посебен,, свет, со свои посебни закони, со сите сили се вовлекуваат во секојдневниот живот со разни средства, па и со лукавости за да ѝ се спротивстават на лошата егзистенција.

Постарите генерации во минатото се соочувале со тежок живот, талкајќи од едно место на друго. Патувале гладни, голи и боси по живоните патеки за да најдат свое место под сонцето. Тешко ми е да верувам, но тоа е отворена рана, која крвари во нивните срца. И тие се еднакви како другите, иако единствениот белег не е потемната боја на лицето. Тоа се обични луѓе со свои секојдневни грижи и радости. Можеби Ромите почнуваат да личат на себе по залезот на сонцето, кога ќе се соберат околу некој оган. Таму, меѓу пламените јазици, секој од нив на свој начин си ја отвора душата и од неа заклокотува нејзиното скриено богатство: песните, приказните, спомените. Се

радуваат на обичните нешта, како јадењето, пиењето, веселбите.

Историјата и судбината како да им оставиле во наследство нешто коешто се протега и до денешни дни. Старите Роми можеби со мислите се во минатото, а помалку во иднината, но едноставно тие се кормилото на младите генерации. Кај нив проговоруваат сеќавањата како живи сведоци за времето на неспокојното детство. Со тие констатации од минатото, сега со мудрост и достоинство тие го трасираат патот на младите Роми во 21 век, кога секој од нив треба да си го слушне својот глас и да си го разбере својот збор. Подеднакво да се вклучат во образованието, во културата, во науката, во здравството, во политичкиот живот. Гласот на свеста повикува да се подигне нивната свест за разрешување на проблемите со програмски карактер.

Останува фактот дека на сите тие аномалии, кои ги откриваме со задоцнување, во новиот век треба да им се стави крај. Да се потсетиме дека сите ние сме смртни. Да ја тргнеме мрежата од очите, па да си речеме дека и по нас доаѓа некој друг. Да ѝ погледнеме в лице на една убава вистина. Таа вистина како да добива душа во овој 21 век? Секако, достоинство да живеат со љубов и почит, во секој сегмент од животот.

Јас не пишувам нешто што самите вие не го знаете. Го пишувам ова за сите Роми во 21 век. И додека седам и пишувам, потајно во себе се радувам за нивниот триумф. Триумфот на секое праведно дело повикува на благодарност и оддолжување. Сосема оправдано сум среќна, бидејќи несомнено го насирам нивниот напредок и современ живот во урбани населби. Нивното чувство на спокојност во 21 век ќе биде голема благодарност кон сите.

O ROMA KO 21 ZAMANI

Siklji: Atanasova Aneta
R.F. S "Pance Karadozov" Skopje

O roma ko 21 zamani mangena te keren lafi upral nesave manuškere thaj univerzalna čačipe ko đivdipe. Jek olendar si o averkerdiba so kerenape ki manuškiri praktika ko akava nevo vakti.

Ko 21 zamani o roma arakhena droma ano sasto sikavibe ki olengiri egzistenca thaj progres. Nijek minoriteti nane kotor katar i phuv, khera. O vakti da amenge kerla ulaviva sar o kaš so sako nevo berš kerla neve ulaviba thaj terne krangoja. Nanaj pobaro hipokriti katar o manuš savo ko po đivdipe dikhela jek, a pere ikerdimasa thaj pere kerdimasa kerela o aver, odova manus savo deklarativno kerela buti. Volter vakerđa: "Thaj kana chingares mange, me ka arakhav toro čačipe te vakeres." Katar kava amare institucije valjani te keren buti ko čačutno phandipe o pharipa ki romani populacija.

O nakhavdo vakti si kotor ando akanutnipe, čaljardo si ki godji te dzivdinelpa jek tikno kotor thaj jekvaratar te puterel pe angle amende amende sa pere bahtalimasa thaj bilachimasa, manušipe thaj bibahtalipe. O roma akate arakhenpe sar svedoko ando jek asavko realiteti. Rovlarde numa palem bahtale so icarelape lipardipa thaj tradicija.

Ko odova "ulavdo" sumnal pere ulade kanunjenca, pere zuralipnasa nakhena ko seko divesko dzivdipe, bute bucenca thaj đandipnasa te oven mamuj phere bilaće egzistencijake.

O popurane generacije ko nakhavdo vakti calavnas pe but phare dzivdipnasa pirindoj katar jek than ko aver. Phirenas sine bokhale, nange prnange palal dživdutne droma te arakhen po than telal o kham. Pharesta si mange te pačav, a odova si puterdi duk savatar savi thavdela rat ko lengere vile. I von si jekha jek sar o avera, thaj ako o jekhutno nisani nane o kalo rengi ano muj.

I von si manuša sar o avera, ulavde pere svakodiveskere pharipnasa thaj bahtalipnasa.

šaj o roma lena te dikhen korkori pes palal khameskoro našaldipe kana ka khiden pes trujal nesavi jag. Adathe, maškar jagakere čhiba, svako peske pučela po vogi katar savi ikljola jek garavdo barvalipe: gilja, paramica, liparnipa. Bahtale si ko habe, pibe thaj bahtalipa.

I historija thaj olengoro krisi sar te muklja čhipota savo thavdela thaj di ko avdesutnipe, o purane roma pe đandipnasa si ko nakhavdo vakti a pohari ko avutno, a pale si đandipnasa si ko nakhavdo vakti, a pohari ko avutno, a pale si odola so dena drom e terne generacijenge, olende tabliona o liparnipa sar djivde svedokija katar lengoro cavoripe. O roma ko 21-to zamani valjazna te phanden pe ko siklibe, kultura, đandipe, sastipe, politikano đivdipe, valazna te usten katar o suno te vazden po šero em te phanden pe problemija programsko karakteresa.

Ačhola o fakti so adal anomalije nesaven phuteram but geči, ko nevo zamani valjazla te čhivel pes agor.

Te das amen godi kaj sako jek manuš si bijandilo hem mora te merel.

Te crdas o kuvdipe katar o jakha, em te vakeras kaj palal amende avela nesa-vo aver. Te dikhas ko muj jek lačo čačipa, adava čačipa lela vogji ko 21-to zamani, thaj sar te del phaka te urjas ko buhlipa ano jek lačo socijalno kotor, na bisterindoj mukindoj palal amende e manuškere pharipa ko nakhavdo vakti.

Me na hramonava čhipota so tumen korkore na đanena.

Hramonava sa e romenge ko 21-to zamani. Sar besava em hramonava korkori mange avla jek bahtalipa katar olengoro triumfi. Cace sijum bahtali sose dikhava lengoro anglunipa taj sa vakteskoro đivdipe ko urbanitikane maskara.

РОМИТЕ ВО 21 ВЕК, КАКО ЖИВЕАТ И КАКО ГИ ДОЖИВУВААТ ДРУГИТЕ

Јулкица Секуловска
Ментор: Јелица Дамјанова
УМЦ „Никола Штејн„ - Тетово

Нашата земја полека, но сигурно чекори на патот кон Европската Унија. Таа е земја во транзиција и на патот којшто треба да го изоди за да стигне до големото европско семејство треба да направи промени во одредени делови и ресурси. Глобализацијата како светски поредок, меѓу другото, ги интензивира процесите за конструкција на етничките идентитети, што како тренд на интернационализација на малцинските права е актуелно особено во земјите коишто тежат кон стекнување статус членка на европската заедница.

Република Македонија претставува космополитска земја, каде структурата на населението, освен Македонците, ја сочинуваат и претставниците на етничките заедници, како: Албанците, Србите, Бошњациите, Власите и Ромите. Како мултиетничка и мултикултурна земја, Македонија постојано се стреми за обезбедување еднаквост на сите нејзини граѓани преку сите сфери коишто се во надлежност на една државна власт, вклучувајќи ги тука и реализирањето на човековите права, правосудниот систем, еднаквост пред законот, правото на образование, соодветна државна заштита, застапеност во медиумите итн. Се чини дека нашата земја постојано се труди и вложува напори во имплементирањето на претходно набројаните цели, притоа овозможувајќи нормален живот за сите свои граѓани, обезбедувајќи услови за еднаквост на сите луѓе кои живеат и творат во неа.

Како најзасегната група граѓани се сметаат Ромите, иако во европски, па и во светски рамки, Македонија котира високо во однос на интеграцијата на Ромите во однос на јавниот и општествениот живот. Ако направиме споредба со другите земји од регионот, заедницата на Ромите во Македонија е во подобра положба. Голем број Роми се дел од политички, општествени и културни организации коишто функционираат во Македонија, а во Парламентот постои и ромска партија. Исто така, тие имаат и средства за јавно информирање, како и свои гласноговорници, застапници на нивните права и потреби. Ромите се признаени и во Уставот како националност, а односите со македон-

ското население главно се добри.

Во однос на потеклото на Ромите, се смета дека тие ја напуштиле Индија околу 1.000 години п.н.е. и дека поминале низ многу земји коишто се познати денеска, како Авганистан, Персија, Ерменија и Турција. Во 14 век Ромите стигнале на Балканот, а веќе во 16 век ја населуваат речиси цела Европа. Во денешно време населеноста на Ромите во светот тешко може да се утврди со сигурност, но сепак најголемата концентрација на Ромите е констатирана во југоисточна Европа, на Балканскиот Полуостров, во централна Европа, во САД и во Русија, како и во другите републики од поранешниот СССР. Каде и да емигрирале, тие секаде со себе ги носеле и презентирале своите вештини, како акробатизмот, танцувањето, гледањето од дланка, претскажувањето на судбината, како и на занаетите, меѓу кои ковачкиот занает и обработката на други метали. Поради читањето на дланка и употребата на билки, Грците ги нарекле со има коешто било наменето за некоја еретичка секта “Zigeuner”, “Tsigane”, а во англофонските и во франкофонските земји ги именувале со зборот „Gypsy„ и „Gitan„, соодветно, затоа што сметале дека биле избркани од Египет. Во средновековното општество Ромите оставиле јасен впечаток. Граѓаните од сите класи ги гледале, се восхитувале на нивните акробации и купувале од нивните рачно изработени производи. Но, сепак убедувањето дека црната боја на кожата претставува инфериорност и зло било веќе зацврстено во европскиот ум. Црната боја на кожата на Ромите речиси ги обележала да бидат жртви на оваа предрасуда. Ова се засилувало и со фактот дека точни податоци за потеклото и корените, како и за матичната земја на Ромите, не постоеле. Од друга страна, им била лепена и етикетата „пагани„, бидејќи тие под дејство на различни верски струи наизменично ја прифаќале христијанската и муслиманската вера. За нивната вербална комуникација и говорењето на мајчиниот јазик егзистирало струење дека тоа не е ништо друго, ами зборување бесмислици со цел да се измамат другите.

За жал, поголем дел од овие мислења, предрасуди и струи постојат, тлеат и

егзистираат до денеска, не само во нашата земја, ами и во Европа и низ светот, иако веќе сме навлезени во 21 век, во кој имаме брз технолшки развој, напредок во сите полиња на политичките и општествените сфери, вклучувајќи го и прогресот во демократијата. И во денешно време ги среќаваме предрасудите поврзани со црната боја на кожата, со „измамите“, коишто ги прават Ромите и со сите осудувања на коишто се изложени Ромите. Тоа потекнува и од специфичниот начин на живот на којшто претендираат најголемиот дел од Ромите. Тие живеат во мали куќарки, изградени од картони и други лабилни материјали, обично живеат во перифериите на градовите, а најголем процент од нив се со непостојано место на живеење, или се соочени со постојано талкање, со непостојана работа, со барање постојани услови за живот. Од друга страна, стои нивниот наталитет. Обично живеат многу луѓе во мал простор, раѓаат многу деца, што се поврзува со ниското ниво на здравствена култура и образование. Немањето пари, средства за егзистенција и постојаните фрустрации е она што влијае на нивниот живот и како црна дамка постојано се фрла на нив. Постојано се уништува и напаѓа нивното достоинство, нивното право на живот, творење, работа. Тие се прогонувани, неислушани, постојано деградирани и се жртви на разни форми на расна дискриминација.

На 6 април 1971 година одржан е Првиот конгрес на Ромите во Лондон, каде е основана меѓународна организација. На тој конгрес донесена е одлука за знамето и за химната на Ромите. Оттогаш Меѓународната организација на Ромите се обраќа во Обединетите нации и до нејзините органи поставувајќи го и јасно експонирајќи го прашањето за статусот на Ромите во земјите во коишто живеат, како и обезбедување заштита како национално малцинство.

Поради бавната транзиција на нашата земја, лошата економска состојба, појавата на трговија со жени и деца, како и злоупотребите со нив, Ромите во Република Македонија се поставени на маргините и самите се чувствуваат маргинализирано во

рамките на општеството. Поради тоа, должност на нашата земја е да ги подобри тие услови, а предводена од нејзината аспирација за членство во Европската Унија, изготвува стратегија за Ромите во Република Македонија, која опфаќа поактивно вклучување на Ромите во општествениот живот, нивна социјализација, вработување, овозможување подобри услови за образование, вклучувајќи и стипендирање, обезбедување здравствена заштита, понатаму, поголема медиумска застапеност, застапеност во културниот и во јавниот живот.

На крајот, Ромите се народ со достоинство, со своја култура и вредности. Во нив можеме да препознаеме мудар народ кој, оставен сам да се снаоѓа, учел од маките во животот и од суровоста на општеството. Ромите имаат капацитет за да си помогнат самите себе, само е потребна добра волја и посветеност на државите и на меѓународната заедница да го овозможат и да го поттикнат ова за да се обезбедат услови за имплементација на Ромите во сферите на општествениот живот, затоа што тие го заслужиле тоа.

O ROMA KO 21 ZAMANI: SAR DŽIVDINENA EM SAR O AVERA ARAKHENA O LEN

Sikli: Sekuloska Julkica

Sikavni: Damjanovska Jelica

R.M.S "Nikola Stejn" Tetovo

Amari Them pohari numa čače phirol ko drumo karing i Evropakiri Unija. Oj si them ki Tranzicija thaj ko drom so si zaruri te phirol pe baš o avipe di bari evropsko familija, Si zaruri te keren pes trambipa ko disave kotora thaj resursija. I globalizacija sar sumnaleskoro lačharibe maškar o aver zorjarkerela o procesi baš o zorjaribe e identiteteskoro ko minoritetija savo sar trendo ki internacionalizacija baš o nijamija e minoritetiengoro si aktuelno,specijalno ko thema save si ki tranzicija save mangena te len o statusi e denengoro ki europakeri unija. Republika Makedonija si kosmopolitikan phuv, kote ki struktura e thankerdengere paš e Makedoncija lena tham em khedinja e minoritetie gere sar: Albancija, Srbija, Kxoraja, Bošnjakoja thaj o Roma. Sar multietnikani thaj multikulturno them oj kerela buti te kerel šajdipe baš o jekhutno tretmani sa e zizutnenca ko sa o sfere savesi telal i ingerencija e raštrakere rajaribaske, kote lela than thaj o istemal keribe e manušengere nijamija, nijah-adalateskoro sistemi, kote lela than thaj jekutnipe anglal o nijami, čačipe baš i edukacija,raštrakoro arakhibe-protেকcija, leibe than ko mediumija thaj avera. Čerdol pe kaj amari them saikh kerela buti thaj dela dumo ki implementacija e anglal vakerde resarina, kerindor šajdipe baš o normalno đivdipe baš o sa o lakere zizutne kerindor šartija baš o jekutnipe maškar o sa manuša so đivdinena thaj kerena buti olate. Sar majprejudicirime si o Roma uzal odova so Evropsko thaj sumnal i Makedonija si but kipouči digra kotar o avera o raštre baš i integracija e Romengeri ko publikano thaj saositnikano đivdipe. Te dičham sar đivdinena o Roma ki Makedonija,thaj sar ko avera o raštre ko regioni, ka dikhas kaj amende o Roma đivdinena polače. Baro numero e romengoro si kopozitikane, saositnikane thaj kulturnikane asocijacie save kerena buti ki Makedonija, ko parlamenti si thaj Romani partija. Ko jek da silen thaj publikane nevipe sar thaj o lengere prezententija save prezentirinena o lengere rodipa thaj nijami sar nacionalnost, a o vjavahari e makedonjakere thankerdencar najbut si lače. Baš o lengoro kuštipe gindinelape kaj anglal 1000.berš a.n.era ola mukle i Indija thaj ki našle buteder phuvendar, save avdive si penđarde Sar: Avganistan, Persija, Ermenija thaj

Xoraibe. Ko 14 zamani o Roma avile ko balkani, a ake Ko 16 thankerenasti Evropa. Ko avdivesutnipe e romengoro thankeribe, numa najbari Koncentracija e romengeri si pendardi ki dakšinali khamali Evropa ko Balkani, maškaruni Evropa, Amerika sar em Rusija thaj ko aver o republike kotar o liderutno SSSR. Kote te đanas sine palal peste ingarenas piro phirnipe sar o: akrobacie, khelibe, dikhibe ko vas. sar thaj i phirnikani buti ko bugurđikuko thaj aver keribe buti e sastrunesa uzal o dikhibe ko vas thaj labariba e čharengoro o Grkoja čhuvde o lenge anav savo sine čhuvdo bas disavi eretičko sekta “Zigeuner”, “Tsigane” thaj ki anglefonijakere thaj franko foniakere akharena sino o len “Gipsy” thaj “Gitan” dikham odolestar gindinenas kaj sine palal lende kotar o Egipet. Ko maškar Zamaneskoro sao sitnipe o Roma mekle putardo dikhibe. O zizutne sa e klasendar Thabloovenas Tar o mangipe thaj khedenas pumen te dikhen e akrobaten ja pale te kinen vastesa kerde Produhtoja. Numa pale o pakjavipe so o kalo kolori e morčakoro sikavela infeornipe thaj Bukačhipe sina maj bučurardo ani Evropakeri godi. Majbut i kali morči e buteden romenger Dijas signali te ovel viktimia akale prejudicijake. Akava sine zurardo thaj kotar o fakti so na sine čačikane evidentvoja bašo olengoro kuštipe thaj olengoro darhi, baš olengoro dadesthan.

Katar i aver rig sine olenge lepimi i etiketa – Pagani sostar ola telalo hasari e buteder aver pakjavimatar, denas sine e hristijanengoro thaj e muslimanengoro pakjavipe. Baš o lengeri verbalno komunikacija thaj keribe lafi ki peri dajakeri čhip, vakerenasine odova nae čače numa si disavo delinipe, resarinaja te oven hovavkerde avera. Bezehaske, o baro gendo akale gindimatar đivdinenala thaj avdive, na numa amende, sar ki Evropa thaj ko sasto sumnal uzal odova so akana sijam ko 21 zamani, ko savo si aman siđardo tehnološko anglalipa, anglalipa ko sa o svere kotar o politikano thaj saositnikano, kote lela than thaj o anglipaki penokratija. Thaj ko avdivesutno vakti akaja amen e prejudiciencar phanle e kale koloreja e morčhako, e “hohavimnasa” savo kerena o Roma odova avol kotar o averčhaneskoro đivdipe e Romengoro Odola đivdinena ko tikne kherora, kerde kotar o kartonia thaj javera labilno bukja, đivdinena Ki agor e zizak-

eri, a najbaro kotar o lendar nae olen sekodiveskoro than e đivdimnaskoro, Sekodiveskoro phiriba, nasekodiveskeri buti rodipa baš o polačo đivdipe. Katar i aver rig Bešela olengoro nataliteti. Đivdinena but manuša ko tikno than, bijandovena but čhave so Phandol pe telene digraja ko sastipnaskeri kultura thaj edukacija. Nanipe e lovengoro,čhipota Baši egzistencija, seko diveskere frustračija si odova so si ole hasari upral ko olengoro Đivdipe thaj sar kali damka saikh chivela pe upral olende.Saikh ustavelapes thaj kerelape Atako upral olengoro vazdipe olengoro nijami te đivdinena kreiribe bučikeribe. Ola si lende Palal, ola našunde saikh teljakeribe thaj si viktimoja e diskriminacijakere. Ko 6-to April-1971-to berš si kerdo jekhto sumnaleskoro kongreso e Romengoro ano London thaj si Formirime maškarthemutni organizacija e Romengeri kodole kongreoste si andi pecizija Baš o bajrako, flaga thaj i himna e Romengeri. Thaj kodole vaktestar i maškarthemutni Organizacija e Romengeri rodele Uniime nacijendar thaj olakere organondar čhivindoj thaj Phuterdo vakerindoj bašo statusi e Romengoro ko thema kote đivdinena na, sar thaj rodindoj Arakhibe (protekcija) sar nacionalno minoriteti. Uzal i phari tranzicija, bilačo elonomikano Hali, bikokinipe e đuvlengoro thaj e čhavengoro, o Roma si čhivde ko margine thaj korkore Ahajona pes ki si marginilizirime ko saositnipe. Odeleskere i raštra si zaruri te lačharol kodla O šartija, a mangindoj te ovel đeno ki Evropakeri Unija kerela haziri keribe e strategijakoro Bašo Roma ki Republika Makedonija savi astarol pobaro leibe than e romengoro ko Saositnipe, o lengeri socijalizacija, buči keribe, polače šartija baši edukacija, sastipnaskero Arakhibe, pobaro leibe than ko mediumija, leibe than ko kultunikano thaj publikano đivdipe. Ko agor o Roma si manuša vazdle šereja, pere kulturaja thaj olende. Šaj te dikhena kaj si Gođaver đijani savo, muklo korkoro te dičhol pes sikljol kotar o bibahtalipa ko đivdipe thaj kotar o bilačhipe ko saositnipe. E Romen si olen kapaciteti te den dumo korkori peske numa si zaruri te mangel pes thaj i raštra thaj mačkar đijaneskera khedin te keren šajdipe baš i implementacija e romengeri ko sa o svere kotar o saositnikano đivdipe, odoleske so ola theravena odova.

РОМИТЕ ВО 21 ВЕК, КАКО ЖИВЕАТ И КАКО ГИ ДОЖИВУВААТ ДРУГИТЕ

Огнен Ѓорѓиевски IV-1 година
Ментор: Даниела Јовчевска
ДСУ „Панче Арсовски,,

† рошна куќарка... Сидови од картон... Прозорец од најлон... Разнишано вратиче,
чиниш ветерот свири на неа. Однатре се слуша гласче...

- Самаира, Самаира!
- Со?
- Ава кари! Ава кари!
- Со, со?
- Тато доаѓа! Бргу дојди вamu!
- Ремзи...
- Ајде бргу, бргу во дупката!
- Ремзи... јас... се плашам. Страв ми е.
- Не грижи се сестричке. Нема да нè најде овде.
- Рамзи! Самаира! Ава кари! Каде сте? Доѓајте веднаш тука. Каде сте?
- Ремзи, чувај ме те молам. Не сакам да нè тепа тато!
- Деца! Ајде покажете ми што заработивте денеска? Ајде, изброј ми ги парите!

Една по една, бргу, бргу!

- Тато... јас... Но пари... немам.
- Немаш!? Немаш!? Сега ќе ги родиш...
- Тато немој, тато не го удирај!
- Самаира, бегај! Бегај!
- Помош! Има ли некој? Кој било? Секој! Само помогнете му на моето братче!

Во неволја е! Зарем нема никој да ми помогне? Каде ви се срцата? Смилувајте се!

Помош! Ве молам помогнете ни! Зар никој не ме слуша? Чичко, чичко, еј, ти!

- Тетке, тетке! Ве молам, ми треба вашата помош!
- Немам пари девојче...
- Ама не ме разбирате!
- Оди си дома девојче.

- Ох, леле. Зошто нема никој да ни помогне? Дечко, дечко!
- Бегај од мене ти црна напаст! Не ме следи, бегај понастрана...
- Ох...Не можам повеќе...!
- Девојче, зошто плачеш?
- еле чичко, леле, ве молам помогнете ми!
- Полека, полека. Што ти се случило?
- Јас... мене... ништо. Но брат ми...
- Полека, што е со брат ти?
- Татко ми... Татко ми го тепа многу!
- Каде, каде? Ајде да одиме веднаш! Бргу...!

O ROMA KO ŽI ZAMANI: SAR DŽIVDINENA EM SAR O AVERA ARAKHENA O LEN

Siklo: Ognen Đorgievski 4 - 1,
Sikavni: Daniela Jovčevska
DSU "Panče Arsovski"

Purano kher- kartonestar..... I penderka najlonestar. O vudar pagerdo gžndine-
sa kaj i balval bašalela late. Andral šunelape čingadibe...

- Samira, Samira

- So ?

- Ava akari ! Ava akari!

- So, so?

- Avela amaro dad! Sigate, ava kari!

- Remzi....

- Ajde sigate, sigate ki har!

- Remzi....me darava... Darma.

- Ma dara mi pen. Akate našti arakel amen.

- Remzi! Samira! Ava kari! kote sijen? Jekvarater aven Kari. Kote sijen?

- Remzi šun man. Arakman na mangava o dade te marel amen.

- čhavalen! Ajde jekvarater sikaven kobar love lijen avdive! Ako dingen mange o love
nanaj te marav tumen. Dava tumen lafi.

- Samira, Samira ma đā! Ma đā!

Adate sijen a! Kobar pare lijen avdive? Ajde gen o love. Jek po jek, sigate, sigate!

- Dade....me...

- Akate si to pral? Vaker!

- Akate sijum dade !

- Kate si o love? Kobar love? Kobar love? Kate sijan đī akana?

- Me...akate, love najman.

- Naj tut !akana!? ka bijane...

- Dade ma, ma mar ole!

- Samira naš! Naš!

- Lokiiipe! Isi li bilo savo manuš. Numa lolipe den amen. Den me praleske. Ko zori si!

Nanaj li nijek te del amen lolipe. Kate si tumare vile? Si li tumen manušibe?
Den amen lolipe. Zarem nijek na šunela man? Kako, kako, ej tu!

- našalzov tiknije !
- Bibi, bibi! valjazla mange toro lokipe!
- Nanaj man love čhaje
- Ama na haljovena man!
- Ďa tuke khere čhaje.
- Uf lele. Soske nanaj nijek te del amen lolipe?
- Čhaveja, čhaveja!
- Naš mandar tu kalije! Ma pir pali mande, naš pokirig...
- Uf, našti pobuter!
- Čhaje sose rove?
- Me... mange čipota na. Me praleske?
- Pohari, so si te praleske?
- Mo dad..... Mo dad marela le, but, but marela le!
- Kate, Kate? Ajde te đas jekvarate! Sigate!

РОМИТЕ ВО 21 ВЕК, КАКО ЖИВЕАТ И КАКО ГИ ДОЖИВУВААТ ДРУГИТЕ

Павле Беловски IV-5 година
Ментор: Даниела Јовчевска
ДСУ „Панче Арсовски,„

Присутни во секоја мака, пропатени од нотите на тешкото, најмногу настрадани меѓу оштетените. Кога се делеше правдата, заборавени, скриени во кошевите на земјата топка, во мрачните одаи на небиднината. Беа тие души без мечти. Скршени идеи во истоштени тела, затекнати во еволуцијата на модерната. Кутри души, страдалници на овој црн свет. Се бореа со потајноста на звуците. Плачеа инструментите под црните нокти, виеја како лути волци. Жиците пукаа, го навестуваа блесокот на сонцето, го трасираа патот, коњскиот пат на белината. Сонцето коешто се будеше како да се срамеше од минатото полека, но сигурно ги расфрлуваше зраците, кои продираа до најтемните места во нивните души, прикриени од густата магла на несреќата. Се просе-ваше утрото, го подаваше својот ненаметлив лик. Малото поточе, минувајќи низ руралните населби, се претвораше во рекиште со една мисла – заборав. Ја чистеше водата сета нанесена мака, ги носеше со себе сите гадости.

Се разбистри свеста на слепите, на глувите, на оние оперираните од тажачките звуци. Ги отсранија маските како полувечна рана којашто гноеше на темната сметка. Ги исфрлија предрасудите како валкани долни алишта и ги видоа очите на потолчените, длабочината на солзите. И сега во овој свет на лаги, во овој европски предел – тремав на промени, расте стебленце. Крвко столпче на преродбата, еманципацијата. Р’теше, изникна, ја проби крутата свест, победи со почвата и од црно семе цути во разнобоен цвет. Со своите шаренила, со спектарот на новостите и радикалните промени ги крши сите догми на минатото. Ги разделкува, ги сузбива утилитаристичките сфаќања за флората. Во 21 век, како во пролет цути и се храни од росата на знаењето. Ја пие водата на умственоста, се крапи од мудроста на предците. Тешка е борбата на продорот, на слаломот до успехот за светска хомеостаза, за еднаквост во светскиот дом. Уште е помила победата, развојот во здрави и умни кројачи. Кројачи од светски ков. Кројачи на иднината, рамноправни членки, чираци во кројачкиот занает.

Ќе ја заборават трагиката, ќе го проголтаат минатото, ќе се издигнат. Ќе блеснат во ноќта, ќе ја засенат светлината, ќе остават печат. Декрет за успехот.

Беа тие силни со моќта на романтизмот, ќе бидат титани со моќта на разумот.

O ROMA KO 21 ZAMANI: SAR DŽIVDINENA THAI SAR O AVERA HALOVENA OLEU MANUŠA

Siklo: Pavle Belovski

Sikavni: Daniela Jovcevska

R.M.S: "Panće Arsovski" Skopje

Le na than ko seko bibahtalipa, cidle kotar o bašaliba e phareskoro, majcidle ko saositnipe. Kana dena sine o nijamija, ola sine bisterde, garvde ko riga e sumnaleskere, ko kale thana e naavutnipaskaere. Ola sine voza bi gindipaskopro. Phage gnde ko cino badani, astarde ki avzjesutni evolucija. Bezehaskere voza, cidle manuša ko kalo sumnal. Marnas pes e garavde notenca. Rovenas o instrumentija telal o lengere vundžija, bašnas sar holjamne ruva. Parjaribe e teliengoro sikavelas sine o avipe e kameskoro, sikavelas o drom, o parno gras, o kham so džungavela pe, sar te ladžal kotar o naklo vakti, pohari numa čaće čivela sine pe strafinenca save čigernes sine džhi ko najkale thana , garavde kotar o čhičhidino pharno e bibahtalimaskoro ko olengoro vozi. I javin čivela sine plo bidiklo muj. I cikni lenori nakindoj kotar o gava ulji len jeke gindimaja – bisteripe. O phani thovela sine sa o kerdo bibahtalipe em ingerol sine pesa o bilaćipe. Puterdili i godi e bidiklengeri, e biašundengeri, e nasvalengeri kotar o bibahtale voza. Cidine o maske sar jekvaš e vakceskere činipe savo phumbjardol ko kalipe. Cidine o bilačo gindipe sar melale telune shehija thaj dikhine o jakha e teljardengere, o horipa e asvengoro. Thaj akava ko akanutno hohavno sumnal, ko akava evropakoro kotor savo si pharo ko trampibe barjovela o kashtoro. Bizorali funda e bijandipaskeri, emancipacijakeri. Barilji thaj čingeras o bizoralo gindipe, peravde thaj kotar i kalji kućin, barilji luluzin pere hamime bojavenca, e nevipnasa thaj ple averčaneskere haljovimnaja, phaglja sa e anglederutne bilaće gindipe. Ulavol, aćavol o utilitaristikano gindipa bash i flora. Ko 21 zamani sar ko nilaj, barjovela thaj bash o haibe istemalkerela o džanlipe. Piel pani e džanimnaskoro, dela peske dumo kotar o džanlipe e purengoro. Pharo si o haibe, o čingeribe e dromeskoro, džhi ko kamjaibe baš e sumnaleskoro jekutno hali, baš o jekhutnipe, ko sumnaleskoro kher. Panada pogudlo si o maripe, o anglalipe ko saste thaj godžaver kreatorija. Kreatorija kotar o sumnaleskoro darhi. Kreatorija e avutnipaskere, barabarutne džene, o sikle ko kreiribe. Ka bistren o bibahtalipe, ka

nakhaven o anglederipe ka vazden pe, ka phabon ko kalipe, ka kalaren o parnipe ka muken pečati. O dekreti bas o kamjakeribe. On sine zorale e romantikakere zoralipaja, ka oven titanija –bare manuča e godžakere zoralipa.

РОМИТЕ ВО 21 ВЕК, КАКО ЖИВЕАТ И КАКО ГИ ДОЖИВУВААТ ДРУГИТЕ

Слаѓана Паневска II-5 година
Ментор: Марика Петровиќ
ДСУ „Панче Арсовски,, Скопје

Живот... борба меѓу доброто и злото... Смрт. „Животот е подарок, најскапоценото нешто, животот е вистина и поттик за сè движечко на планетава,,. Живееме... Да, живееме, но во испреплетена мрежа на правдата и на неправдата. Живееме во еден современ свет, во кој на доброто, во некој агол можеме да пронајдеме нешто што е во потполна спротивност од него – злото. Да, ништо на светов не е совршено, бидејќи разликите го прават светот. Му оневозможуваат да се појави љубовта кон новото, да внесе радости и желби, да внесе река од чувства, да заживее хармонијата на несебичното.

„Што би било небото без ѕвезди?,,

„Што би била Земјата без Сонце?,,

„Што би било доколку би постоеле само белата, само црната или само жолтата раса луѓе?,,

„Би постоела и би живеела вечна монотоност во нашите срца, затоа ги љубам разликите и силно ги посакувам,,.

Ромите се личности кои имаат свој јазик, имаат рајска градина во душата, но сепак го немаат најмиливаното нешто – татковината. Татковината, по која трагаат низ целиот свет, татковината која е нивна илузија за која сонуваат. Ромите се силни. И покрај сите страдања, не се предаваат пред животните препреки и борбата е единствениот излез за нив од тешките окови коишто ги опкружуваат и коишто влеваат немир во нивните души. Тие не живеат за да примаат. Тие не постојат за да дадат. Да му ја дадат својата радост, својата душа и позитивна енергија на светот. Придонесуваат да се почувствува хармонијата на светот, собрана во едно парче евтина облека, но полна со живот. Пристапуваат со голема страст кон пеењето и кон играта, кон сите нешта што го развеселуваат и забавуваат светот. Внесуваат светлина и живот во секој предмет и суштество.

Иако немаат висок статус на образование, тие секој нов ден трагаат по

заслуженото парче леб, за себе и за своите чеда. Иако тешко го заработуваат лебот, не се откажуваат од најголемото богатство на светот – децата, затоа сите заедно со своите последни атоми на сила се борат со суровоста којашто бесрамно им ја нуди животот.....

Јас ги доживувам Ромите на еден посебен начин.

Полни со верба, надеж и љубов кон еден нов свет. Свет каде што ќе го милуваат парчето на својата татковина и каде што ќе продолжат да чекорат по патеката на убав и вечен живот.

Борбата е сè во животот. И покрај многубројните неуспеси, трагедии и зли нешта коишто ќе владеат меѓу нас, мораме да продолжиме со животот. И покрај сè, вреди да се биде измачен и сè уште жив.

НАДЕЖТА УМИРА ПОСЛЕДНА...

O ROMA KO 21 ZAMANI: SAR DŽIVDINENA EM SAR O AVERA ARAKHENA O LEN

Sikli: Pančevska Slađana

Sikavni: Marika Petrovič

D.S.U: "Panče Arsovski" Skopje

Divdipe maribe maskaro lacho thaj bilačo...Meribe”
O đivdipe si, majbaro chipota, o dzivdipe si cacape thaj sajdipe
Katar sa o phiribe ki planeta”

Dzividpnasa.....

Va đivdinasa, ki jek astardi andi čačipa taj bičačipa, dzivdinasa ko je savak-tesko sumnal, ko savo ano lačo, ko nesavo agor šaj te arakel pe čipota so si mamuj oleste soske o ulavipa kerna o sumnal. Dena le sajdipe o kamlipe te đal karing o nevo, te anel bahtalipa thaj mangipa, te anel len ahajiba, te đivdinel i harmonija ando bisikavdo.

So bi ovlas o havas bi čerenjengoro?

So bi ovlas i phuv bi khameskoro?

So bi ovlas dokobor đivdinelas numa i parni i kali ja galbeno rengi e manušendar "Bi ovlas thaj bi đivdinelas jek monotonija ko amare vile" adaleske mangava o ulavipa thaj but zuraleste mangav olen. O roma si manuša saven silen peri chib, silen baro vogi, a najlen o majmanglo-raštra. Raštra palal savi pirena ko sasto sumnal, raštra savi olengi iluzija, savi si ko olengere sune.

O roma si but zurale. Palal sa o crdipa so sine len, na ačhona anglal đivdimaskere pharipa, thaj o mariba si lengoro jekutno ikliba katar o pharipa ko save arakena pe thaj dena len but dukha ko olengere vile.

Von na dzivdinena te len, von dzivdinena te den. Te den pi bah, poro vogi thaj l pozitivno energija ano sumnal, kedimi ko jek bikuč šehja, pherde đivdipe. But mangna o gilavipe thaj o khelibe, a mangna thaj sa o bahtalipa ko sasto sumnal. Ako nanajlen uči digra ko sikliba, von sako nevo dive phirna te roden po kotor maro, korkori peske thaj pe čavenge, thaj ako phareste arakna po maro, olengoro majbaro barvalipe ko sumnal si o čhave, kasa kupate pere palune takatesa marna pe e pharipasa so o đivdipe olenge dela.

Me dikhava e romen ko jek pala pe cani.

Perde ko paćabe, šajdipe thaj mangipe ko jek nevo sumnal. Sumnal kate so ka mangel o kotor katar peri paštra, kate so ponaodoring ka keren ađa po drumo ano so polačo thaj pošužo đivdipe.

O maripe si sa ko đivdipe, trujal sa o bi resiba, tragedije thaj bilačhipa save arakna pe maškar amende, valazla te lundaras o đivdipe. Trujal sa baro si o molipe te cides but thaj panda te oves đivdo.

O AĐARIBE MERELA NAJPALAL.....

КОМИСИЈА: во состав

Ред.бр.	Име и Презиме	Име на работната организација
1.	Војислав Марјановиќ	МОН – Управа за развој и унапредување на образованието на јазиците на припадниците на заедниците
2.	Марија Николова	МОН – Управа за развој и унапредување на образованието на јазиците на припадниците на заедниците
3.	Блага Панева	МОН – Биро за развој на образованието
4.	Илми Бајрамовски	ОУ. “Браќа Рамиз и Хамид” – Скопје
5.	Соња Ребац	ДСУ – ГУЦ “Здравко, Цветковски” – Скопје
6.	Хасан Идризи	ДСУ – “Ѓоце Стојчески” – Тетово (Превел на ромски јазик)
7.	Љатив Демир	РКЕЦ Дархија – Скопје
8.	Гордана Родиќ	ЕЦМИ
9.	Хајрие Ахмед	ФИООМ

ИЗДАВАЧ

Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) е граѓанска организација основана во 1993 година, активна во областа на одржливиот развој, градењето на свеста и социјално-хуманитарната (основна) помош. Целта на МЦМС е поттикнување, поддршка и развој на локални, национални и меѓународни иницијативи за унапредување на одржливиот развој на човечките ресурси во Македонија и надвор.

За остварување на целите и задачите, МЦМС ги мобилизира и ги организира човечките, финансиските и материјалните ресурси, како во земјата, така и во странство.

За повеќе информации во врска со МЦМС, посетете ја веб-страницата: www.mccskopje.org.mk.

МЦМС за Ромите

Од самото основање, МЦМС активно работи на унапредување на состојбата на Ромите во Македонија, обезбедувајќи едновремено развојна поддршка и хуманитарна помош.

Во периодот 1995–97 година, особено внимание беше посветено на јакнење на капацитетот на ромските граѓански организации, поаѓајќи од определбата дека самоорганизирањето на Ромите, на долг рок, е клучно за надминување на нивната маргинализација. Во истиот период, во соработка со ромските граѓански организации, беа спроведувани активности на полето на образованието, вработувањето и еманципацијата на жената-Ромка.

Во периодот 1998–2000 година, МЦМС поддржа 25 проекти на ромски граѓански организации од сите краеве на земјата, главно, насочени кон јакнење на свеста за образованието, здравствена едукација, еманципација на Ромките и сл. Во текот на косовската криза, МЦМС обезбеди значителна хуманитарна помош за голем број ромски бегалци од Косово, семејства-домаќини, како и за социјално загрозени ромски семејства од повеќе градови од Македонија.

Од 2001 година, своите напори за подобрување на состојбата на Ромите, МЦМС ја

фокусира на две полиња: образование и човекови права.

На полето на образованието, од втората половина на 2001 година, МЦМС ја спроведува програмата „Применето образование за младите Роми“. Целта на оваа програма, што се спроведува на национално ниво и во соработка со 15 (ромски) граѓански организации и со 15 основни училишта од 11 градови, е да се подобри вклученоста на ромските деца во основното образование и да се зголемат можностите за вработување на ромската младина. Вклучените организации и основни училишта заеднички работат за да ја зајакнат свеста на ромските семејства за значењето и полезноста на образованието, но и за да ги мотивираат наставниците и училишниот персонал да го подобрат својот пристап кон ромските ученици. Програмата нуди можности за подобрување на квалификациите на младите од ромските заедници, преку курсеви за професионална обука и чиракување. Едновремено, се прават напори јавноста и јавните установи да бидат подобро информирани за состојбата на Ромите, како и да се поттикне широка јавна расправа за надминување на проблемите.

Напорите за подобрување на почитувањето на човековите права на ромското население, МЦМС ги интензивира од почетокот на 2003 година, кога започна спроведувањето на програмата „Граѓански советодавни центри“. Целта на оваа програма е да се подобри информираноста и да се зајакне свеста на граѓаните, со фокус на граѓаните од ромската заедница, за остварувањето на нивните права. Отворени се шест советодавни центри во шест градови од Македонија, кои на граѓаните ги нудат следните услуги: правна помош при кршење на човековите права, вклучувајќи подготовка и водење судски постапки, подготовка на жалби, молби, барања и друг вид преписка со државните органи и сл. Центрите ги регистрираат случаите на прекршување на човековите права, ги обработуваат и за нив ја известуваат јавноста и јавните установи преку шестмесечното информативно гласило „Информатор“.

Издавањето на оваа студија е финансиски поддржано од:

Данската црковна помош (ДЦА) е данска развојна и хуманитарна агенција што работи на христијанска, екуменска и немисионерска основа во Азија, Африка,

Централна Азија, Средниот Исток и во Централна и Источна Европа. Основана во 1922 година, ДЦА прераснува во една од водечките дански и значајна меѓународна развојна организација.

Од 1999 година, Данската црковна помош активно работи на подобрување на состојбата на Ромите во Македонија, преку соработката со МЦМС на полето на образованието.

За повеќе информации во врска со ДЦА, посетете ја веб-страницата на организацијата на: www.noedhjaelp.dk.

OPERATION DAGSVÆRK
OPLYSNING | STILLINGTAGEN | HANDLING

Operation Dayswork (OD) е најмасовната организација на данските средношколци. Секоја година, десетици илјади дански

средношколци, во организација на ОД, доброволно посветуваат еден ден од училишната година на собирање средства за поддршка на образовни програми во земјите во развој. Во текот на тој ден, данските средношколци заработуваат пари работејќи во фабрики, продавајќи кафе на улица или чистејќи во приватни домови или фирми, со една цел – да им помогнат на младите од други земји да добијат образование.

Во 1999 година, членовите на ОД одлучија собраните средства да ги наменат за поддршка на образовната програма на МЦМС за Ромите – „Применето образование за младите Роми“.

За повеќе информации во врска со ОД, посетете ја веб-страницата на организацијата на: www.od.dk.

ИЗДАВАЧ | Македонски центар за меѓународна соработка
ФИНАНСИСКИ ПОДДРЖАНО ОД | Данска црковна помош; Operation Dayswork

OPERATION DAGSVÆRK
OPLYSNING | STILLINGTAGEN | HANDLING